BØRNENES U-LANDS KALENDER 2020

Etiopien

LÆRERVEJLEDNING

TIL 'ØRKENPIGEN'

UDENRIGSMINISTERIET
Danida

Oversigt over årets film

Find dem i Filmbanken i lærer-universet på 2020.u-landskalender.dk

I år er udvalget af film ikke, som det plejer. På grund af Corona-pandemien kunne hverken DR eller UNICEF Danmark komme til Etiopien og lave film til U-landskalenderen.

Derfor har Danida lavet mere film. DR sætter fokus på Etiopien på en helt anderledes måde. Og UNICEF Danmark har gjort ekstra meget ud af årets sang og musikvideo.

FILM FRA DANIDA

Velkommen til Etiopien (10:54)
En god film at indlede jeres periode med. I får en introduktion til Etiopien og et indtryk af livet både i byen, på landet og i Afar-ørkenen.

Mød årets forfatter:
Sandra Schwartz (03:06)
Forfatteren Sandra Schwartz introducerer årets historie, 'Ørkenpigen'. Hun fortæller også om sit indtryk af Etiopien og om de mennesker, hun mødte på sin rejse til landet.

Verdens varmeste ørken (05:24)
Etiopiens Afar-region er et af de varmeste, beboede steder på Jorden. I besøger en nomadelandsby i den stenede ørken. I sådan en landsby foregår årets historie. I får også et indblik i livsvilkårene for de folk, som bor tæt på ørkenfloden Awash.

Højlandets hemmeligheder (05:35)
Etiopiens højland ligger i omkring to kilometers højde og er frodigt. Ikke mindst ved den store Tana-sø. Her er der flodheste, pelikaner, fiskeri og sivbåde, der er bygget med oldgamle teknikker. I besøger også en skole i et landdistrikt og ser de fantastiske klippekirker i Lalibela.

Addis Ababa (05:44)
Tag med til Etiopiens hovedstad Addis Ababa. Hvad laver børnene i byen, og hvordan bor de? I kommer også med på Mercato, der siges at være Afrikas største og vildeste marked.

Det hellige vand: Timkat (02:36)
I januar fejrer de ortodokse kristne etiopiere den dag, hvor Johannes Døberen døbte Jesus i Jordanfloden. Der er fest over hele landet. Optog, dans, musik og masser af helligt vand. Få også den korte udgave af historien om Pagtens Ark.

Kaffe og madpandekage! (03:13)
Hvis der er noget, Etiopien er kendt for, så er det kaffe-ceremonier og den store madpandekage 'injera'. Man mener, at kaffe oprindeligt er opdaget i Etiopien. Og teff, som melet til injera er lavet af, dyrkes stort set kun i Etiopien.

Fuld fart på (2:34)
På en af Addis Ababas store, centrale pladser mødes folk lørdag morgen for at motionere. Både voksne og børn. Og i en lille sidegade ligger Cirkus Fekat, hvor børn øver sig i artisteri.

Børn viser nomade-landsbyen (02:03)
I Afar gav vi en gruppe børn et GoPro-videokamera og bad dem vise, hvor de bor. Resultatet er en lille musikvideo, der viser, hvor anderledes børnene bor her – i forhold til danske børn.

Tæl til 10 på amharisk (00:28)
Tre børn viser, hvordan man tæller til 10 på amharisk, der er Etiopiens mest udbredte sprog.

FILM FRA DR

Her er vi hjemme i Danmark, men Etiopien spiller alligevel en rolle. På grund af Corona-pandemien måtte DR lave dette års film til U-landskalenderen hjemme fra Danmark. Men helt kedeligt bliver det ikke, for det er der kommet en ganske særlig udgave af Ramasjang Mysteriet ud af.

Ramasjang Mysteriet:
Det store kaffemysterium (4 x ca. 10 min.)
Kaffehøsten er slået fejl, og nu er der kaffekrise i hele verden! De voksne kan ikke få deres kaffe, og de er blevet sløve, ugidelige og helt umulige. Det er alle børn blevet rigtigt trætte af.

Heldigvis er hjælpen på vej: I Etiopien er der én eneste kaffeplante tilbage, og den er en delegation af dygtige kaffebønder nu på vej til Danmark med, så vi selv kan lære at dyrke noget kaffe. Men i Danmark bliver kaffeplanten stjålet, og det er Ramasjang-skurkene, der er på spil.

Kristian, Frede og My sætter nu jagten ind for at få kaffeplanten tilbage, så de voksne kan reddes, og så alle børn kan få deres forældre tilbage.

Men hvem har stjålet den? Er fru Pudderkvist blevet for kaffetørstig? Mangler Preben Pølsesnak noget at sælge? Eller er Camping Vagn i virkeligheden skurken? Og kan kaffeplanten findes, før det er for sent? Undervejs må Frede også høre på lidt af hvert fra sin lærer-mor om Etiopien, men kan det overhovedet give dem nogen gode spor?

FILM FRA UNICEF DANMARK

Musikvideo med Oh Land og Zeritu Kebede:
'Vilde piger, vilde drenge' (ca. 3 min.)
Popsangeren Oh Land – som mange også kender fra X Factor – har lavet en sang til U-landskalenderen sammen med den etiopiske popsanger Zeritu Kebede. Musikvideoen er optaget både i Danmark og Etiopien og følger en gruppe børn, der får en udfordring, de skal løse. Der synges både på dansk og etiopisk. Sangen ligger også som ren lydfil i Filmbanken – og I kan arbejde med teksten og synge og danse til.

Der hører et opgaveark til i Opgavebanken.

Dans med Sofie Østergaard
Danseren og tv-værten Sofie Østergaard (kendt fra DR af eleverne) har lavet dansen til 'Vilde piger, vilde drenge'. I små instruktionsklip viser hun her sammen med børnedansere fra musikvideoen, hvordan I selv kan danse med i klassen!

ØRKENPIGEN

LÆRERVEJLEDNING

Af: Michael Larsen og Christian Vaabensted

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen
Design og Layout: Morten Bak
Redaktion: Christian Vaabensted

Velkommen til Etiopien

Etiopien ligger på Afrikas Horn i den nordøstlige del af Afrika. Det grænser op til Djibouti, Eritrea, Kenya, Somalia, Sudan og Sydsudan. Landet har i dag omkring 109 millioner indbyggere og er dermed det næstmest folkerige i Afrika syd for Sahara.

Etiopien har en lang og fantastisk historie helt tilbage fra oldtiden. Allerede i 300-tallet kom kristendommen til regionen, og den etiopisk-ortodokse kirke er en af verdens ældste. Selveste Pagtens Ark siges at befinde sig i byen Aksum i det nordlige Etiopien.

Landet er skabt af vulkansk aktivitet ved den store Rift Valley. Det centrale plateau i Etiopien – højlandet – ligger helt oppe i over 2000 meters højde, mens ørkenområdet i den østlige del af landet nogle steder er 100 meter under havets overflade.

Etiopien er (lige som Liberia) enestående i Afrika, fordi landet aldrig har været koloniseret. Italienerne prøvede over to omgange, men blev begge gange drevet ud. Det er en vigtig del af etiopiernes selvforståelse.

Befolkningen har op gennem det 20. århundrede måttet lide under krige med nabolande og et brutalt marxistisk styre fra 1974-1991. Oven i har de oplevet gentagne tørker og hungersnød.

De senere år har landet gjort betydelige fremskridt. Der er langt færre fattige end for få år siden, og flere børn kommer i skole. Nogle dele af landet halter dog efter fremskridtet.

Det gælder blandt andet for ørkenregionen Afar, som U-landskalenderen fokuserer på i år. Her er folk nomader eller semi-nomader og lever på et af de varmeste steder på jorden sammen med deres husdyr.

SÅDAN BRUGER DU DENNE BOG

- I første del af lærervejledningen får du en introduktion til Etiopiens historie, og hvad det er for et land, eleverne skal arbejde med. Du får også baggrund om UNICEF Danmarks projekt, som pengene fra salget af lågekalenderen går til i år.
- I bogens anden halvdel får du vejledning og ideer til undervisningen. Så er du godt klædt på.

Indhold

FAKTA OM ETIOPIEN:

2 Film-oversigt
4 Velkommen til Etiopien
6 Etiopiens lange historie
12 Etiopien i dag
18 Etiopiens religioner
20 Dagligliv i Etiopien
28 Natur, geografi og klima
30 Folket i Afars ørken
32 Årets hjælpeprojekt
34 Sådan arbejder UNICEF

VEJLEDNING TIL UNDERVISNINGEN:

36 Hurtigt overblik: Her er materialet
38 Intro: Så nemt bygger du et godt forløb
40 Grundforløbet i 7 trin: Velkommen til Etiopien
42 Ekstra moduler til Dansk
43 Miniforløb: Kommunikation
44 Ekstra moduler til N/T og Matematik
46 Ekstra moduler til Mad, Bevægelse og Kristendom
47 Forløb: Mød Etiopiens børn – og UNICEF's skolekasse
48 Her er fordelene ved web-værktøjerne
50 Trin for trin: Børnenes Egen U-landskalender
52 Trin for trin: Fotohistorier
54 Overblik: Her er alle opgavernes fagmål
55 FN's verdensmål

Etiopiens lange historie

Etiopiens historie går meget langt tilbage.

Allerede i faraonernes Egypten er der henvisninger til oldtidsriget Punt, der skal have ligget sydøst for Egypten i den kystnære region omkring Afrikas Horn – altså det område, der i dag er Etiopien og nabolandene Eritrea, Djibouti, Somalia og Sudan. Punt var bl.a. kendt for at eksportere guld, elfenben, ibenholt og vilde dyr.

Officielt blev Etiopien helt frem til 1941 kaldt 'Abessinien'. Det stammer netop fra egyptisk og henviste oprindeligt til alt land syd for Egypten.

Aksum – et mægtigt imperium

I de første århundreder efter Kristi fødsel opstod kongedømmet Aksum i det nordlige Etiopien.

Gennem 700 år blev Aksum et handels- og kulturcentrum, der voksede sig mægtigt og bredte sig helt op over Det Røde Hav og ind over nutidens Yemen. Imperiet ekspanderede også mod syd. Aksum-imperiet udviklede sit eget skriftsprog, Ge'ez, der er beslægtet med hebraisk og stadig bruges i den etiopiske kirke i dag. Og landet tog kristendommen til sig allerede i 300-tallet.

Aksums indflydelse var størst indtil omkring år 750, hvor de vigtigste handelsruter i regionen skiftede fra Det Røde Hav til Den Persiske Golf og Det Indiske Ocean. Over de næste århundreder gik det mægtige imperium i opløsning. I selve byen Aksum er der i dag udgravet imponerende bygningsværker, bl.a. kirker og paladser.

Det salomoniske dynasti

Fra omkring år 900 til 1270 regerede Zagwe-dynastiet fra byen Lalibela i højlandet, men ud over byens berømte klippekirker (se kapitlet om Etiopiens religion) er denne periode hyllet i mystik. Der findes næsten intet nedskrevet om den.

I 1270 blev dynastiet væltet af Yekuno Amlak, der hævdede at være efterkommer af kong Salomon og dronningen af Saba. Han blev kejser over Etiopiens lokale konger og oprettede det salomoniske dynasti, der regerede landet de næste 500 år.

Indtil 1600-tallet boede Etiopiens kejsere ikke fast i en hovedstad, men rejste rundt med hoffet og hæren for at opkræve skatter, føre krig og inspicere jordområder. Først i 1636 grundlagde Kejser Fasilades en hovedstad i byen Gondar, også i det frugtbare højland. Hans Gondar-rige fik en storhedstid på omkring 100 år med relativ fred og fremgang. Meget af Gondar-rigets storslåede arkitektur kan man stadig se i byen Gondar – ikke mindst kejser Fasilades' egen borg.

Tewodros II's selvmord

Mens Etiopien i den næste periode var i opløsning, begyndte egypterne at forberede sig til at erobre den nordlige del af landet. Her ligger nemlig

Nybrud i 1800-tallet: Kejser Tewodros II samlede landets kongedømmer og kaldes Etiopiens første moderne regent. Han sad på tronen fra 1855 til sin død i 1868.

En mægtig kejserby: I århundreder flyttede de etiopiske herskere rundt i landet. I 1636 bosatte Kong Fasilidas sig her i Gondar og gjorde byen til permanent hovedstad.

udspringet til 'Den Blå Nil' ved Etiopiens enorme Tana-sø. Den leverer det meste af vandet til Nilen, der altid har været livsvigtig for Egypten. Og egypterne ville have magt over vandet.

Den unge adelsmand Kassa Hailu var leder i et af de områder, egypterne havde udset sig.

Han indså, at de etiopiske folk måtte samle sig, hvis man skulle undgå en invasion.

Derfor kronede han sig selv til kejser Tewodros (eller Theodor) II i 1855 og oprettede en etiopisk hær. Han ville også gøre op med uligheden. Han afskaffede slavehandel og inddrog kirkens jorder for at give dem til bønderne.

Det gjorde ham afholdt i befolkningen, men upopulær blandt de magtfulde præster og jordejere.

Han måtte til sidst søge hjælp hos briterne – men de ignorerede ham. Så tog han britiske officerer til fange for at få London på andre tanker. Det gik ikke godt. Briterne sendte 30.000 soldater for at fange ham. Tewodros II tabte til briterne ved et slag i 1868 og begik selvmord.

Landet, der aldrig blev en koloni

Briterne udnyttede ikke sejren til at prøve at kolonisere Etiopien.

De var mere interesserede i de rige naturressourcer i bl.a. Kenya og Uganda. De beholdt dog kontrollen over havnen i Massawa i det nuværende Eritrea, men overlod den senere til Italien.

Op gennem 1880'erne stødte etiopiske og italienske tropper flere gange sammen, og i 1889 underskrev den nykronede kejser Menelik II en fredstraktat med Italien. Men italienerne fik skrevet ind i den italienske udgave af traktaten, at Etiopien nu skulle være et italiensk protektorat.

Det var Menelik II ikke enig i. Han gik i krig.

Søndag den 1. marts 1896 stod et af de mest berømte slag i landets historie: Slaget ved Adwa. Her nedkæmpede den etiopiske hær med hjælp fra England en italiensk invasionsstyrke. Det stoppede de italienske imperiedrømme i Afrika. Det var også første gang, at en afrikansk hær havde slået en europæisk magt.

Mens resten af det afrikanske kontinent i denne periode blev koloniseret af europæiske magter, forblev Etiopien selvstændigt. Sejren er derfor en vigtig del af etiopiernes selvforståelse, og de fejrer dagen hvert år.

Kejser Menelik II's bedrifter

Ligesom kejser Tewodros II drømte også Menelik II om et forenet og moderne Etiopien.

I 1886 grundlagde han Etiopiens nuværende hovedstad ved bjerget Entoto. Det var hans kone, kejserinde Taytu Betul, der udpegede stedet og gav byen navnet Addis Ababa, 'den nye blomst'. Menelik var dog ved at opgive projektet, fordi det krævede enorme mængder af tømmer og brænde. Løsningen blev at plante hurtigvoksende eukalyptustræer, hentet fra Australien. Og de kan stadig ses mange steder i byen og på Entoto-bjerget i dag.

I Menelik II's regeringstid blev der indført elektricitet og telefoner, og der blev bygget broer, veje, skoler, hospitaler, banker og industri.

Han oprettede også ministerier og moderne uddannelsesinstitutioner.

Derfor blev Etiopien aldrig en koloni: Kejser Menelik II's styrker besejrer en italiensk invasionsstyrke ved hjælp af importerede moderne skydevåben. *Foto: Etiopiens nationalmuseum.*

Efter Italiens historiske nederlag måtte de anerkende Etiopiens uafhængighed. En italiensk general er her i audiens hos kejser Menelik II og kejserinde Taytu Betul.

Voksfigur af kejser Haile Selassie på tronen.

Ras Tafari eller Haile Selassie – den sidste kejser

Menelik II døde i 1913, og i 1916 satte Ras Tafari sig på tronen som medregent og tronfølger til Menelik II' datter, Zauditu.

I 1930 lod han sig krone til kejser og tog navnet Haile Selassie I, der betyder noget i retning af 'treenighedens magt'. Ved den pompøse kroning erklærede den nye kejser, at han var Guds særligt udvalgte.

Det førte ligefrem til, at nogle begyndte at dyrke ham som gud. I 1930'erne opstod nemlig rastafari-bevægelsen på Jamaica. De anser Haile Selassie for at være den nye Messias – en slags genkommen Kristus.

Centralt i bevægelsen står længslen efter Zion, det forjættede land, som de mener er Etiopien. Det hører man også om i jamaicanske reggaesange, f.eks. af Bob Marley. Den tro er ikke udbredt i Etiopien, men landet har flere mindre rastafarisamfund.

I 1935 samlede der sig mørke skyer over kejseren. Italienerne vendte tilbage, og denne gang lykkedes det dem at besætte landet. Haile Selassie blev tvunget i eksil i England. Først efter seks års brutal besættelse blev italienerne besejret af britiske styrker, og kejseren kunne vende tilbage til tronen i Addis Ababa.

Han forblev kejser helt til 1974. Han var meget engageret i oprettelsen af Organisationen for afrikansk enhed i 1963 – der i dag hedder Den Afrikanske Union – som har hovedsæde i Addis Ababa.

Han forsøgte også at modernisere Etiopien med både sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske reformer.

Men i begyndelsen af 1970'erne var der tørke, hungersnød, høj arbejdsløshed og uroligheder.

Den voksende utilfredshed førte til demonstrationer og strejker, der endte med et militærkup i september 1974, hvor kejseren blev afsat. Han blev efter sigende kvalt i kælderen på sit palads den 22. august 1975.

Blandt etiopierne i dag er der delte meninger

Eukalyptustræerne kan man stadig se uden for Addis Ababa. Dem importerede kejser Menelik II fra Australien for at få tømmer til at bygge byen.

Klistermærker af Jesus side om side med Etiopiens mest berømte kejsere er et helt almindeligt syn i trafikken.

Kejserens katedral: Den flotte Holy Trinity-katedral troner midt i Addis Ababa. Her er Haile Selassie og andre medlemmer af den kejserlige familie begravet.

Det marxistiske regime sluttede i 1991: Officeren Mengistu Haile Mariam var med til at vælte det gamle monarki og forsøgte at gøre Etiopien til en kommunistisk stat. Foto: Aris Saris/AP/Ritzau Scanpix

om Haile Selassies lange regeringstid. Der var meget store forskelle på rig og fattig, og staten prioriterede ikke landets og folkets udvikling og velfærd højt nok, hvilket var med til at bane vejen for revolutionen.

Derg og den røde terror

Nu fulgte et brutalt kapitel i Etiopiens historie.

Det nye overhoved blev Oberstløjtnant Mengistu, der var formand i den marxistiske militærjunta 'Derg' (komitéen). Den nye regering gennemførte socialistiske reformer og nationaliserede kirkens jorder og private ejendomme.

Mengistus diktatur var støttet af Sovjetunionen. Det var et totalitært styre med massiv militær oprustning.

Juntaens slogan var 'Fremgang for Etiopien uden blodsudgydelser'. Det skulle dog hurtigt vise sig at være tomme ord. Allerede den 23. november 1974 henrettede Derg-juntaen 60 etiopiske regeringsembedsmænd – uden rettergang. Siden fulgte 'Den røde terror' – en årrække i slutningen af 1970'erne, hvor styret slog brutalt ned på alle, de opfattede som illoyale. Mange tusinde etiopiere blev arresteret, tortureret og dræbt.

Mengistu blev Etiopiens første præsident i 1987, men i maj 1991 rykkede oprørsstyrker frem mod Addis Ababa. Mengistu flygtede til Zimbabwe, hvor han stadig bor.

I 2006 blev Mengistu fundet skyldig i folkemord – efter en langvarig retssag, hvor han ikke selv deltog.

De første parlamentsvalg

Fire store oprørsgrupper dannede efter Derg-juntaens fald i 1991 partiet 'Det etiopiske folks revolutionære demokratiske front' (EPRDF) ledet af Meles Zenawi.

Det styrede landet og har lige siden været centralt i etiopisk politik.

EPRDF opdelte Etiopien i regioner, der er inddelt efter områdernes dominerende sprog og etnicitet. Dermed fik landets snesevis af mindre etniske grupper en meget begrænset indflydelse. Det lagde kimen til mange af Etiopiens udfordringer i dag.

Den etiopiske forfatning, der blev vedtaget i 1994, definerer Etiopien som et etnisk baseret, føderalt system, hvor regionerne har ret høj selvbestemmelse.

EPRDF var et etpartisystem uden nogen tilladt opposition, så selv om der siden 1995 har været parlamentsvalg hvert femte år, så kunnes valgene ikke beskrives som frie og fair.

Meles Zenawi var premierminister helt til sin død i august 2012, hvor udenrigsminister Hailemariam Desalegn blev udnævnt til midlertidig premierminister. Han blev genvalgt i maj 2015, men trak sig fra posten allerede i 2018 efter massive demonstrationer med krav om et regimeskifte, flere jobmuligheder for unge og større indflydelse for de store etniske grupper Oromo og Amhara.

Nu vil Abiy reformere Etiopien

Den nye premierminister i 2018 blev den relativt ukendte 42-årige Abiy Ahmed, der allerede året efter fik Nobels fredspris.

Abiy Ahmed havde tidligere været minister for teknologi og direktør for efterretningstjenesten. Hvor både Meles Zenawi og Hailemariam var fra den stærke region Tigray, havde Abiy Ahmed en muslimsk far fra Oromia-regionen og en kristen mor fra Amhara. I det regions-opdelte Etiopien er det et meget markant magtskifte.

Abiy og hans regering lancerede straks en omfattende reformplan. Reformernes fokus på demokrati, menneskerettigheder, fred og forsoning har bragt håb om nye tider og begejstring i Etiopien. Blandt andet har Abiy inviteret oppositionsgrupper og ledere, der før var tvunget i eksil, tilbage til Etiopien, han har løsladt politiske fanger og ændret restriktive love for civilsamfundet og pressen.

Omtrent halvdelen af Abiys ministre er kvinder, og han har udnævnt landets første kvindelige præsident, Sahle-Work Zewde. Præsidentposten i Etiopien er primært ceremoniel, men det er alligevel en stærk markering i Etiopien, hvor der er store udfordringer med ligestilling.

Abiys regering har også igangsat omfattende økonomiske reformer for at tiltrække private og udenlandske investeringer, øge eksporten og gøre Etiopien til et nemmere sted at drive virksomhed. Det er en stor opgave, for udgangspunktet var en 100 % statskontrolleret økonomi, hvor udenlandske investeringer var forbudt. Reformerne er afgørende for at skabe nok jobs til de mange unge etiopiere.

Abiy er dog på en meget vanskelig mission.

Han skal balancere mellem etiopiernes forventninger til hurtige og konkrete resultater og en modstand mod ændringer i store dele af hans politiske bagland – plus det problem, at landets institutioner ikke er gearet til hurtige forandringer.

Abiy forsøger at reformere systemet indefra, men mange i regeringspartiet støtter ikke hans forandringer, som vil give dem mindre kontrol med fordelingen af landets goder og privilegier.

Nobelprismodtager på rekordtid

Etiopien har mange folkeslag med en stærk identitet. Landet er stadig opdelt i en 'etnisk føderation', hvor de ni etnisk definerede regioner ledes af etnisk definerede partier. Det giver problemer.

Der er stigende konflikt mellem særligt de tre dominerende regioner Tigray, Amhara og Oromia og deres partier. Men der er også interne konflikter i regionerne og grupperinger, der ønsker større selvbestemmelse eller uafhængighed.

En af Abiy Ahmeds vigtigste resultater er den fredsaftale, som afsluttede mange års militær konflikt med Eritrea. Eritrea blev løsrevet fra Etiopien i 1993, og i 1998 udbrød der åben krig mellem de to lande. Krigen blev stoppet i 2000, men lige siden har væbnede sammenstød langs grænsen været almindelige. Fredsaftalen var med til at afgøre, at Abiy Ahmed fik Nobels Fredspris i 2019.

I slutningen af 2019 omskabte han også det gamle styrende parti EPRDF. I stedet oprettede han et nyt, The Prosperity Party, der samler tre af de fire etniske partier, der før udgjorde EPRDF, samt fem andre mindre partier.

Signalet er, at det nye parti ikke skal være repræsentant for nogen bestemt etnisk gruppe. Det skal være et nationalt parti, der taler for hele det etiopiske folk. Der skulle have været valg i Etiopien i august 2020, hvilket kunne have været det første rigtigt demokratiske og frie valg, men det blev udskudt på grund af Corona-pandemien.

Abiy Ahmed har sat fuld fart på reformerne, efter han blev Etiopiens premierminister i 2018. Målet er at skabe fred, bedre ligestilling, flere jobs og en række andre vigtige forbedringer i det store land.

Etiopien i dag

Befolkning og sprog
Etiopien rummer ikke bare ét folk, men en meget kompleks sammensætning af etniske grupper med hver sine kulturelle særpræg og mange også med deres eget sprog. Det præger landet dybt – også med spændinger og konflikter.

Der er faktisk mere end 80 etniske grupper i landet. Det skyldes ikke, at kolonimagter udefra har trukket uheldige grænser. I Etiopien skyldes det den lange historie, hvor landet har indlemmet nye folkegrupper, efterhånden som kejserriget udvidede sine grænser.

Den største befolkningsgruppe er de oromo-talende efterfulgt af de amharisk- og tigrinya-talende. Landets officielle sprog er amharisk, der delvist stammer fra et af verdens ældste skriftsprog, Ge'ez, der er i familie med arabisk og hebraisk, og som stadig bruges i den etiopiske kirke.

Lokale konflikter
Der er næsten hele tiden lokale, væbnede konflikter i nogle dele af Etiopien. Mange af dem skyldes etniske spændinger. De mere end 80 forskellige etniske grupper har store forskelle i levevis og traditioner.

Nogle steder giver grænserne mellem landets store, officielle regioner også væbnede konflikter – fordi de blev trukket ud fra indbyggernes lokale, etniske tilhørsforhold.

Der er også mere radikale konflikter, hvor oprørsgrupper kræver selvstændighed, bl.a. i Somali- og Oromia-regionerne.

Og endelig opstår der konflikter om adgang til ressourcer som vand, der bliver knappere som følge af klimaforandringer.

Disse problemer er stadig store. Alene i årene 2017-2020 blev op mod 3 millioner etiopiere internt fordrevet under lokale, etniske konflikter.

Etiopiens hovedstad Addis Ababa er en moderne hovedstad og et af de vigtigste, politiske centre i Afrika. Der er i dag ca. 5 millioner indbyggere, men byen vokser meget hurtigt.

Roser vokser rigtig godt i det milde højlandsklima omkring Addis Ababa. Derfor findes der flere store blomsterfarme i området.

Der er stor vækst i økonomien
Etiopien har i årevis haft en økonomisk vækst i bruttonationalproduktet på 10 % om året. Indtægterne kommer primært fra servicesektoren, især Ethiopian Airlines. De har også stor eksport af bl.a. kaffe, guld, sesam og blomster. Tekstilindustrien står for 8 % af eksporten, og den industri håber de vil vokse, fordi Etiopiens lave lønninger kan konkurrere med Kina og Bangladesh. Målet er at blive et lavere mellemindkomstland inden 2025, og de vil prøve at nå det mål på en CO2-neutral måde.

Mange er stadig fattige
Etiopien har over de seneste årtier forbedret sin udvikling betydeligt på flere områder. De har på kort tid formået at løfte millioner af mennesker ud af absolut fattigdom.

Etiopiens tekstilindustri er i vækst. Lave lønninger, adgang til arbejdskraft og kort afstand til Europa gør landet interessant for de internationale tøjvirksomheder.

Millioner af græshopper har i 2020 hærget Etiopien, Somalia og Kenya. Insekterne æder stort set alle afgrøder på deres vej og ødelægger bøndernes eksistensgrundlag. Foto: Dai Kurokawa/EPA/ Ritzau Scanpix

Som turist er det relativt nemt at komme rundt til Etiopiens seværdigheder med indenrigsfly. Her er det de gamle monolit-kirker i Lalibela.

Ifølge Verdensbanken var hele 44 % af etiopierne 'absolut fattige' i år 2000. I 2016 var det tal faldet til 24 %.

Det er et imponerende fremskridt.

At være absolut fattig er, når man lever for under 1,25 dollars om dagen. Derfor er mange af dem, der er hjulpet op over fattigdomsgrænsen, sluppet ud af den hårdeste elendighed, men de kan stadig have et ganske barsk og fattigt liv.

Samlet set er Etiopien dog stadig et af verdens fattigste og mindst udviklede lande.

Det skyldes bl.a., at de har begrænset adgang til basale sociale serviceydelser, har politisk ustabilitet, har været hårdt ramt af udsving i klimaet og har en privat sektor, der er for lille og ikke kan skabe jobs nok til landets mange unge.

Senest har Etiopien her i 2020 været udsat for det værste græshoppeangreb i 25 år, og den globale corona-krise har også forværret fattigdommen i landet. FN vurderer derfor, at omkring 16 millioner etiopiere får behov for egentlig nødhjælp i 2020.

Fremskridt giver flere biler: I det seneste årti har Etiopien oplevet stor økonomisk vækst. Derfor vokser middelklassen, særligt i Addis Ababa, og det giver også flere biler i gaderne.

Huser 760.000 flygtninge

Etiopien må også hjælpe mennesker i nød fra andre lande. De huser mere end 760.000 flygtninge (maj 2020), primært fra de konfliktramte nabolande Somalia, Sydsudan, Eritrea og Sudan.

De fleste af dem bliver i Etiopien og håber på at vende tilbage til deres hjemlande. Mange af flygtningene fra Eritrea er dog unge mænd, der søger videre mod Europa.

Klimaforandringer fører også til interne fordrivelser, hvor mennesker tvinges til at flygte fra en del af landet til en anden.

Flere hundrede tusinde etiopiere er blevet internt fordrevet på grund af de senere års tørker. Desuden er der en stor vandring til byerne fra de fattige landområder.

Klimaforandringer

Etiopien påvirkes allerede meget af klimaforandringer. Der er blevet varmere over de seneste 50 år – og der kommer stadig mindre regn. De har haft mere end 15 betydelige tørker i den tid.

Den traditionelle måde at dyrke jorden på i landbruget er mange steder totalt afhængig af regnen og de gamle vejrmønstre. Derfor er Etiopien yderst sårbart over for de stadig hyppigere og mere ekstreme tørker og oversvømmelser.

I 2015/16 betød en tørke for eksempel, at 600.000 mennesker blev fordrevet fra deres hjem og at landets samlede bruttonationalindkomst faldt med hele 2-3 pct.

Derfor har Etiopien selv sat sig det mål at være førende blandt udviklingslandene i at opbygge en grøn og robust økonomi, og de er ambitiøse i de globale klimaforhandlinger.

Turisme

Etiopien havde 930.000 turister i 2017, og der er gradvist kommet flere i de senere år. Selvom det

er nemt at flyve rundt mellem landets hovedbyer og spændende steder, så er turismen stadig en del mindre end i Kenya og Tanzania, der kan tilbyde smukke sandstrande og nemme safariture.

Millioner af små landbrug

Landbruget er stadig helt afgørende. Det beskæftiger over 80 % af de arbejdende etiopiere. Men langt de fleste landbrug – omkring 15 millioner – er helt små og traditionelle, og de dyrker kun til familiens eget behov.

Her er der et stort behov for at løfte udviklingen. Landbrugene skal gøres mere produktive. Det ville også give bønderne og landet højere indtægter, hvis Etiopien fik bedre muligheder for lokalt at forarbejde f.eks. kaffe og sesamfrø.

Stadig flere mennesker

Etiopiens befolkning vokser stadig hurtigt.

I øjeblikket øges den med over to millioner mennesker hvert år, og hele 70 % af etiopierne er under 30 år.

En massiv satsning på uddannelse har givet unge i Etiopien håb om at kunne forbedre deres levevilkår.

Men selvom økonomien er vokset hurtigt, har det ikke været muligt at skaffe jobs nok til disse store ungdomsårgange.

Hvert år kommer der flere hundrede tusind nye unge til, og mange af dem er arbejdsløse og lever fra hånden til munden.

Kampen om vandet

Den Blå Nil udspringer i Etiopiens højland og tilfører verdens længste flod, Nilen, ca. 80 % af sit vand.

Derfor har det skabt røre i regionen, at Etiopien snart har færdigbygget mega-dæmningen The Grand Ethiopian Renaissance Dam, der kan forsyne en stor del af Etiopien med el.

Konflikten handler om, hvor hurtigt Etiopien har tænkt sig at fylde dæmningens enorme reservoir op med vand.

Både Sudan og Egypten frygter, at Etiopien ved at fylde det for hurtigt op vil dræne Nilen for så meget vand, at det vil gå hårdt ud over deres befolkninger.

Det gælder især Egypten. Her er Nilen selve livsgrundlaget for mange millioner mennesker.

Skole og uddannelse går fremad

I Etiopien er det gået hastigt fremad med uddannelse i de senere år. Det er en vigtig indsats at fortsætte, fordi der hvert år kommer så store nye børne- og ungdomsårgange til. Uddannelse er vigtigt for mange langsigtede fremskridt – f.eks. jobmuligheder, ligestilling og demokrati.

Etiopiens uddannelsessystem er vokset hurtigt. For ti år siden var der 10 millioner elever og studerende. I dag er der 25 millioner. I år 2000 afsluttede kun 3 ud af 10 børn grundskolen. I 2030 håber man, at det vil være vokset til 8 ud af 10.

Samtidig er antallet af elever, der starter i skole, steget – fra 82 % til 98 %. De markante resultater skyldes bl.a., at den etiopiske regering har investeret i uddannelse. Bare siden 2010 er der f.eks. bygget næsten 6500 nye skoler.

Der er behov for at udvikle landbruget. I det meste af Etiopien kan det blive betydeligt mere moderne og lønsomt. Det er en af de ting, Danmark hjælper til med.

Den enorme nye dæmning, Grand Ethiopian Renaissance Dam (GERD), ligger kun 15 km. fra grænsen til Sudan. Den skal levere mere el end noget andet vandkraftsprojekt i Afrika.

FOTO: Yirga Mengistu/DPA/Ritzau Scanpix.

Selvom flere og flere børn starter i skole i Etiopien, gør kun omkring 6 ud af 10 grundskolen færdig.

Ungdomsarbejdsløshed er en stor udfordring for den etiopiske regering. Mange unge flytter ind til de større byer og arbejder som daglejere, skopudsere og gadesælgere.

Danmarks samarbejde med Etiopien

Etiopien er et af Danmarks 'prioritetslande' – altså et af de udviklingslande, som vi i særlig grad er engageret i.

Visionen for Danmarks indsatser er at støtte Etiopiens egen udvikling hen mod større stabilitet, sikkerhed, frihed og velstand. Herunder at Etiopien løbende får taget reelle skridt til at øge demokratiet og respekten for menneskerettigheder, forbedrer levevilkårene på en bæredygtig måde og forbedrer de forhold i landet, der får nogle til at udvandre.

Danmarks indsats i Etiopien bliver bl.a. udført af danske NGO'er, Verdensbanken og FN – og for at sikre en god effekt foregår det i tæt samarbejde med EU og selvfølgelig Etiopien selv. I årene 2018-2022 har Danmark planlagt at støtte Etiopien med et landeprogram på ca. 1,1 milliarder kroner – med særligt fokus på fire områder:

- At udvikle landbruget, så det bliver mere moderne og lønsomt.
- At styrke god regeringsførelse og menneskerettigheder – særligt piger og kvinders sundhed og rettigheder.
- At styrke indsatsen for flygtninge i Etiopien og de lokale samfund, de flytter ind i.
- At bekæmpe årsager til klimaforandringer.

Danmark og Etiopien har desuden et tæt samarbejde om grøn energi.

Danmark bistår bl.a. den etiopiske regering med rådgivning inden for energiplanlægning.

Desuden har Etiopien og Danmark indgået aftale om en vindmøllepark med en kapacitet på 100 MW, der ventes at kunne forsyne hele 3 % af etiopierne – over 3 millioner mennesker – med elektricitet. Både den danske stat og store private aktører er med til at finansiere projektet.

Verdensmålene i Danmarks samarbejde med Etiopien

Udviklingssamarbejdet med Etiopien støtter op om flere af FN's Verdensmål:

- **Mål 1** om at afskaffe fattigdom
- **Mål 2** om at afskaffe sult
- **Mål 3** om sundhed og trivsel
- **Mål 5** om ligestilling mellem kønnene
- **Mål 8** om anstændige job og vækst
- **Mål 10** om mindre ulighed
- **Mål 13** om klimaindsats
- **Mål 16** om fred, retfærdighed og stærke institutioner
- **Mål 17** om partnerskaber

Etiopiens religioner

Religion er meget vigtigt i Etiopien – både i hverdagen og i det sociale liv – og Etiopien har haft ret stor succes med at skabe fredelig sameksistens mellem religionerne.

Den etiopisk-ortodokse kirke var statskirke indtil revolutionen i 1974, men er i dag sidestillet med islam og protestantisk kristendom, der begge vinder frem.

Etiopiens kirke er en af verdens ældste

Etiopien er et af de ældste kristne lande i verden. Det har været kristent helt tilbage fra ca. år 300, da Aksum-imperiet gik over til kristendommen. På den tid blev der også i Etiopien lavet en af verdens ældste oversættelser af Bibelen – til sproget Ge'ez.

Etiopien har endda sine egne apokryfe skrifter fra den tid – altså skrifter, der minder om Bibelens, men som ikke er blevet en del af Bibelen, fordi de ikke har været anset for fuldt gyldige.

En lidt anderledes kristendom

Helt frem til midten af 1900-tallet hørte den etiopiske kirke under den koptiske (egyptiske) kirke.

Den etiopiske tidsregning følger derfor også den koptiske kalender, der anser, at Jesus fødtes nogle år senere. Så når vi har 2020, har de 2012.

Den etiopiske kalender har også 13 måneder – tolv med 30 dage og en med fem dage; seks i skudår.

Den ortodokse, etiopiske kirke har en række særlige skikke og ceremonier, blandt andet fordi den i århundreder har været isoleret fra andre kristne områder. Nogle af skikkene har klare paralleller i jødedom og især islam.

Blandt de hellige skrifter har Det Gamle Testamente en vigtigere plads end hos os. Etiopierne dyrker også helgener og engle – og en mere udbredt tro på gode og onde ånder og dæmoner. Det er f.eks. almindeligt, at præsterne udfører eksorcisme.

Dronningen af Saba og Pagtens Ark

Et andet vigtigt aspekt er legenden om, at Pagtens Ark blev skjult i Etiopien. Det er kassen med de to stentavler med De 10 Bud, som Moses fik af Gud.

Dronningen af Saba regerede i oldtiden i et rige, der omfattede det nordlige Etiopien og Yemen. Det Gamle Testamente fortæller, at hun besøgte kong Salomon i Jerusalem.

De to forelskede sig, og da hun kom hjem til Aksum i Etiopien, fødte hun sønnen Menelik. Da han blev voksen, besøgte også han Salomon. Ved afrejsen fik han et følge af jødiske lærde med sig.

Legenden fortæller så, at én i det følge var søn af ypperstepræsten i templet i Jerusalem, og at han stjal Pagtens Ark fra templet og tog den med sig på rejsen til Etiopien.

Menelik blev rasende, da han opdagede det, men accepterede at det måtte være Guds vilje. Salomon satte efter Menelik med en stor hær, men kom efter en drøm til samme erkendelse som Menelik. Siden da har Pagtens Ark angiveligt været skjult i Etiopien.

Den siges at befinde sig i Saint Mary of Zion-kirken i Aksum. Kun den munk, som har viet sit liv til at værne om den, må se den.

Alle kirker i Etiopien har også en kopi af Pagtens Ark gemt i deres helligste rum.

Kun én gang om året kommer tavlerne ud af kirken. Det er på den store helligdag Timkat den 19. januar. Da bæres tavlerne rundt skjult under et klæde af to højtstående præster. Timkat fejrer Jesu dåb, og folk stimler sammen i byerne og lader sig overspr øjte med vand, som præsterne har indviet.

På besøg på præsteskolen: På en traditionel kristen-ortodoks skole starter dagen kl. 6 om morgenen. Eleverne lærer at synge vers fra Bibelen og at skrive på det gamle sprog Ge'ez.

Harar er en af islams helligste byer. Det gamle, farverige centrum og bymuren er på UNESCOS verdensarvsliste.

Legenden lever også i Etiopien på en anden måde: Mange mener, at landets royale familie, der regerede frem til 1974, nedstammer fra Salomon og dronningen af Saba.

Islam er også gammel i Etiopien

Også Islam kom meget tidligt til Etiopien – helt tilbage i 600-tallet.

Islam praktiseres nu af ca. 34 % af befolkningen, særligt i det østlige lavland, men der er muslimer i hele landet, og der er både kirker og moskeer i bybilledet i de større byer.

De to religioner har eksisteret side om side i landet, lige siden disciple af profeten Muhammed fik beskyttelse i Etiopien af en konge i Aksum.

Muslimerne slog sig mest ned i de kystnære områder på Afrikas Horn, hvor de levede som handelsmænd.

Den etiopiske by, Harar, regnes stadig i islam for en af verdens helligste byer. Det er en smuk og helt speciel by, der ligger i den sydøstlige del af landet på et plateau med dybe kløfter omgivet af ørkener og savanne.

Murene omkring Harar blev bygget mellem det 13. og 16. århundrede. Byen rummer hele 82 moskeer, og tre af dem er fra 900-tallet.

Jødedom siden oldtiden

Der har været jøder i Etiopien siden oldtiden. Beta Israel, som det jødiske samfund kaldes i Etiopien (beta=hus på Ge'ez), har i nyere tid været koncentreret omkring byen Gondar nord for Tana-søen. Jøder – eller 'falashas' (fremmede) – måtte ikke eje jord. Det betød, at mange blev dygtige håndværkere, og de er stadig bl.a. kendt for deres lertøj.

Under det marxistiske Derg-regime i 1974-91 frygtede jødiske organisationer og Israel for jødernes sikkerhed i Etiopien. Man besluttede sig for at få så mange som muligt ud af landet gennem en række dristige redningsoperationer.

Klippekirkerne i Lalibela

I det etiopiske højland ligger den lille by Lalibela, der er et af de helligste steder for landets ortodokse kristne. Her ligger 11 kirker, der er hugget direkte ind eller ned i klippen i ét stykke.

Hver af kirkerne er unikke, og den bedst kendte er St. George-kirken, der set fra oven er formet som et kors.

Det er svært at adskille fakta fra fiktion, når det kommer til Lalibelas historie. Ifølge legenden blev kong Lalibela (1162 – 1221) udvalgt til at udrette store bedrifter, da en sværm af bier slog sig ned på hans krop umiddelbart efter fødslen. Lalibela betyder 'bierne anerkender hans suverænitet'.

Kongen fik en guddommelig vision om at bygge et nyt Jerusalem, da muslimske erobringer stoppede kristne pilgrimsrejser til det hellige land. Legenden siger, at han byggede alle Lalibelas klippekirker på kun 24 år – ved hjælp af engle. Kirkerne er forbundne med underjordiske gange og bliver stadig brugt flittigt. Mere sandsynligt er det nok, at kirkerne blev udhugget gennem flere århundreder. Men i slutningen af 1400-tallet stod de i hvertfald færdige. Det ved man fra en portugisisk opdagelsesrejsende, der rapporterede om de enestående kirker.

Kaffeceremonien er en central del af etiopiernes hverdag.

Dagligliv i Etiopien

Addis Ababa – den nye blomst
Addis Ababa er Etiopiens hovedstad og med sine ca. 5 millioner indbyggere også den største.

Byen blev grundlagt af Menelik II i 1886. Den italienske hær indtog byen i maj 1936 og gjorde den til hovedstad i Italiensk Østafrika, som dækkede Etiopien, Eritrea og Somalia. Italienerne sad kun på magten til 1941, men nåede at sætte tydelige præg på byens arkitektur og infrastruktur. Stednavne som Piazza og Mercato vidner også om den italienske besættelse.

Flere internationale organisationer har i dag hovedsæde i byen, blandt andet Den Afrikanske Union og FN's Economic Commission for Africa. Byen anses derfor som Afrikas diplomatiske centrum.

Addis Ababa betyder 'den nye blomst' og kaldes til dagligt blot Addis. Den vokser hastigt, fordi så mange fra landområderne søger derind i håb om arbejde. Slumområder er blevet ryddet for at give plads til kontorbygninger og hoteller. Der er også sat gang i en renovering af den eksisterende bygningsmasse og infrastruktur. For at kunne følge med efterspørgslen bygges der billige lejlighedskomplekser i byens udkanter, men dog ikke så billige, at fattige tilflyttere og slumbeboere har råd til dem.

Addis har også fået en moderne metro for at aflaste den tætte trafik, og under premierminister Abiy Ahmed er Menelik II's palads blevet åbnet for offentligheden. Haven – Unity Park – er blevet indrettet med skulpturer, der fremhæver traditioner fra Etiopiens forskellige regioner.

Det gigantiske marked Mercato
Det store marked i Addis Ababa, Mercato, kaldes af nogle Afrikas største – og det er nok i hvert fald det største i Østafrika. Det er et meget stort område af veje og smalle sidegader, hvor man kan få det meste. Fra køkkengrej, madrasser og håndværk til grøntsager, røgelse, tøj og krydderier.

Mercato huser også et stort og ret kaotisk genbrugsområde. Ét sted tårner plasticdunke og spande sig op, i et andet område renses metaldåser. Nogle skæres op, andre kan sælges. I den næste gade sidder en flok ældre mænd og renser glasampuller for medicinrester, og nogle store drenge hælder syren fra bilbatterier ud i et badekar og sælger selve batterierne som skamler. Alt har værdi og alt bliver genbrugt på Mercato.

"Kaffe er vores brød"
For lige omkring 1200 år siden gjorde den etiopiske gedehyrde Kaldi en vigtig opdagelse. Hans geder opførte sig underligt og kunne ikke falde til ro, når de havde spist en bestemt type røde bær. Kaldi tog en sæk bær med til det lokale kloster, hvor munkene kastede dem på ildstedet. Kort efter bredte der sig en helt speciel duft i klosteret: Kaffe.

Historien er måske ikke helt historisk, men kaffe

I mange byer vrimler det med de små mini-taxier, der kaldes 'bajaj'. De er billige at køre med, og de giver mange unge mænd en indtægt.

Mercato siges at være Afrikas største marked. Det tilbyder alt fra fletværk og røgelse til kaffeceremoni, grøntsager, køkkengrej og masser af genbrug.

er af stor social, kulturel og økonomisk betydning for Etiopien. “Buna Dabo Naw”, ”kaffe er vores brød”, lyder et etiopisk ordsprog.

Kaffe står for over 30 % af landets eksport, og de såkaldte kaffeceremonier er en vigtig del af det daglige sociale liv. Først lægges der et lag græs ud på gulvet. Så ristes bønnerne. Kvinden – for det er altid en kvinde, der udfører ceremonien – lader gæsterne dufte til de ristede bønner, inden hun maler dem i en morter. Så tænder hun en skål med røgelse. Nu brygges kaffen i en sort kande, en ’jebena’.

Til en fuld kaffeceremoni skal man have tre små kopper kaffe (’bunna’) og hver af de tre serveringer har et navn: Abol, Huletegna og Bereka. Det er kun Abol, der laves på friskmalet kaffe. De to sidste omgange koges op på samme bønner, så de ikke er så koncentrerede, som den første. Der serveres også popcorn og nødder til ceremonierne.

Penge

Den etiopiske valuta hedder Etiopiske Birr. 100 Birr svarer til ca. 20 kr.

Flaget

Etiopiens flag har siden 1897 bestået af en grøn, en gul og en rød stribe, der skal symbolisere den regnbue, Gud satte på himlen efter syndfloden.

Grøn, gul og rød kaldes også de pan-afrikanske farver: Mange afrikanske lande bruger de etiopiske farver i deres egne flag som en hyldest til landet, der aldrig har været koloniseret. De tre farver er også kendemærke for den etiopiske kirke, Amhara-regionen og Rastafari-bevægelsen.

Det nuværende flag prydes også af en stjerne på en blå skive, der skal symbolisere håb og forening. Det var partierne EPRDF/TPLF, der indsatte stjernen i 1996, men mange etiopiere ønsker den fjernet igen og kalder den hånligt for ’injeraen’ efter Etiopiens flade madpandekage.

Frisurer fortæller, hvor man kommer fra

I mange lande på det afrikanske kontinent er frisurer i hundredevis af år blevet brugt af både mænd og kvinder som en vigtig kulturel udtryksform. Sådan er det også i Etiopien, hvor hårpragten traditionelt har været et signal om, hvilken del af landet man kommer fra, ægteskabelig status, religion osv.

Disse piger fra Addis Ababa har netop fået ordnet håret hos en gadefrisør. Både kvinder og mænd bruger et hav af flotte frisurer.

Meget anvendt er fletteteknikken ’cornrow’. Her flettes håret langs med hovedbunden. På overfladen ligner det lidt en majskolbe, deraf navnet. Man kan lave mange forskellige stilarter ved at variere størrelsen og retningen på fletningerne. Cornrow kan kombineres med andre teknikker, hvor man fletter farvede bånd, perler, blomster eller andre ting ind i frisuren.

Traditionel beklædning

Hver etnisk gruppe i Etiopien har sin egen specielle klædedragt.

I Addis Ababa går de fleste i europæisk tøj, der nok er købt brugt på markederne eller i en af de moderne butiksarkader, som byen får flere og flere af. På helligdage, hvor der er kirkegang, tager både kvinder og mænd deres hvide kirketøj på i form af et sjal eller et tæppe, som draperes rundt om kroppen.

Mange kvinder bærer også en ’netela’ til at dække håret med i kirken. Det er et tyndt, hvidt sjal med en farverig bort. Den kan bæres på flere måder og kan udtrykke sorg og glæde alt efter, hvordan borten er placeret. De ortodoks-kristne kvinder går også i kjolen ’habesha kemis’ ved mere formelle lejligheder. Kjolen er fremstillet i hvid, grå eller beige bomuld med farverige borter. Der findes også en skjortelignende udgave til mænd.

Kunst og kultur

Etiopien har en lang og rig tradition inden for mange forskellige kunstarter, der er tæt forbundet med den etiopiske kirke.

Det gælder ikke mindst for en helt særlig malestil, der ses i de mange tidlige kirker i Nordetiopien med mættede, kraftige farver og mørke konturer. Figurerne har mandelformede øjne og kan minde lidt om tegneseriefigurer. Figurer i profil, hvor kun ét øje er synligt, er onde eller ikke-troende, mens figurer med to øjne synlige er gode og troende.

Dans er en vigtig udtryksform, og hver etnisk gruppe har sine egne danse. Iskista – skulderdansen – er en særlig kendt amharisk dans. Danserne rykker skuldrene op og ned, bagud og fremad, mens ben og hofter holdes stille.

I højlandet er den musik, der spilles, influeret af arabisk musik. Et af de mest almindelige instrumenter er masenqo’en, et en-strenget strygeinstrument, der ledsager sang.

Det etiopiske køkken

Etiopien er et meget stort land med mange forskellige folk og klimazoner. Derfor findes der ikke ét ”etiopisk køkken”.

Maden afhænger bl.a. af de lokale afgrøder og af religionen. Både de ortodokse kristne, muslimerne og jøderne er dog enige om, at man ikke spiser svinekød.

Til søndagsmesse i Holy Trinity katedralen i Addis Ababa møder alle i hvidt, og messen foregår over flere timer.

Den traditionelle kaffekande, en ’jebena’, bruges både i Etiopien, Eritrea og Sudan.

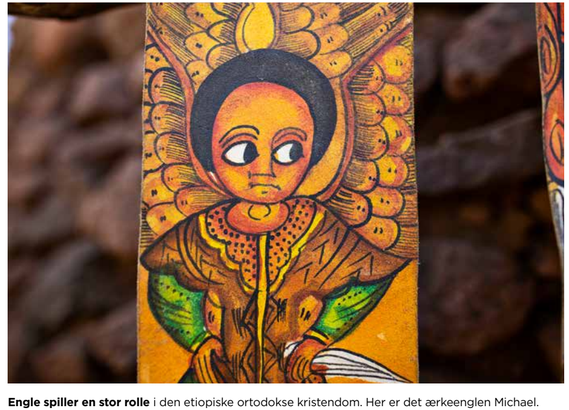

Engle spiller en stor rolle i den etiopiske ortodokse kristendom. Her er det ærkeenglen Michael.

Den store madpandekage, en 'injera', er et gennemgående element i det etiopiske køkken.

'Gursha' betyder at made: Det er en almindelig handling blandt familie og venner omkring middagsbordet.

Injera'en spises med mange små, lækre retter på – ofte også med 'tibs' (øverst), der er tynde strimler af stegt kød.

En anden fælles madtradition er 'injera' – den store surdejspandekage, der er lavet af teff-mel. Teff er en græsart, der næsten udelukkende vokser i Etiopien. Dejen skal fermentere, så det tager et par dage, inden den er klar.

Den færdige injera lægges på et stort fad, og ovenpå placeres en række små og ofte stærkt krydrede retter. Det kan for eksempel være stuvninger af flækærter eller linser samt 'doro wat' eller 'doro alicha'. Doro er kylling og wat/alicha, fortæller, om det er stærkt eller mildt. Krydderiblandingen 'berberé' er grundstammen. Den består af en lang række ingredienser, blandt andet ingefær, allehånde, kardemomme, nelliker, bukkehornsfrø og chili.

Injeraen egner sig perfekt til at spise med fingrene, som man traditionelt gør det i Etiopien. Man river et stykke af injeraen og bruger det til at samle de små retter op med. Injera er delemad, og man bruger altid højre hånd til at spise med.

Teff-melet er glutenfrit og kan derfor måske blive en indbringende eksportvare. Men så skal de først finde en måde at få øget produktionen: Injera er så vigtig en del af etiopieres fødevaresikkerhed, at der kun gives tilladelse til eksport, når befolkningens behov er dækket.

For de ortodokse kristne er onsdag og fredag fastedage, hvor man ikke spiser dyr. Derfor kan man få mange vegetariske retter på spisestederne.

Men tag ikke fejl. Etiopierne elsker kød og går ikke af vejen for en brændende varm gang 'tibs', som er kødstykker af lam, ged eller okse, der er stegt sprøde sammen med hvidløg, rødløg og chili og serveret i en lille lergryde. Det kan også være 'Kifto', der er en slags tartar med råt kød iblandet krydderier.

Traditionelle drikke er honningvinen 'tej' eller den hjemmebryggede øl 'tella'.

Under en middag kan man blive tilbudt at få "gursha". Det betyder, at en anden af gæsterne med højre hånd propper et stykke fyldt injera i munden på dig.

Det kan godt være lidt grænseoverskridende for en dansker at modtage en gursha, men handlingen er et tegn på hengivenhed, så det er ikke velset at afvise den.

Døgnet starter ved solopgang

Etiopisk daglig tidsregning bygger på 2 x 12 timer som hos os. Men hvor vi regner fra kl. 12 midnat og middag, regnes det etiopiske døgn fra kl. 6

På besøg hos Cirkus Fekat, der holder åben træning i mange slags akrobatik for børnene i et af Addis Ababas fattige kvarterer.

Fodbold er populært i Etiopien, men det er længe siden, at landsholdene har deltaget ved Africa Cup of Nations.

morgen (dagtimer) og aften (nattimer). Så når en etiopier siger, at klokken er 1 om morgenen, ville vi sige klokken 7 om morgenen (06.00 + 1 time).

Løb og fodbold

Etiopien er kendt for deres mange dygtige løbere på de længere distancer. På herresiden er det især Haile Gebrselassie og Kenenisa Bekele, der har slået flere verdensrekorder på både maratondistancen og på 10.000 meter. Men også en lang række kvindelige løbere som Derarta Tulu, Tirunesh Dibaba og Meseret Defar har hentet mange guldmedaljer ved OL og VM til Etiopien.

Også fodbold er meget populært i Etiopien. Landet vandt Africa Cup of Nations i 1962, men siden er det ikke blevet til de store resultater, og landsholdet ligger i øjeblikket som nr. 146 på FIFA's rangliste.

Der tygges khat

På alle gader og markeder kan man finde boder, der sælger khat. Det er blade fra khat-træet, som dyrkes i Etiopien, Yemen og Kenya. Ved at tygge bladene opnås en euforiserende, stimulerende virkning, der minder om amfetamin, og som menes at skabe afhængighed.

Bladene er blevet tygget lokalt i århundreder, men i dag har det spredt sig til store dele af befolkningen og er også en stor eksportvare til lande uden for Afrika, der huser flygtninge og migranter fra de østafrikanske lande. Khat er lovligt i Etiopien – det er det ikke i Danmark.

Khat er lovligt i Etiopien og sælges på gaden.

Etiopien har fostret mange verdensberømte løbere. Her er vi til stævne på det gamle stadion midt i byen.

Natur, geografi og klima

Vandfaldet 'Tis Abey' ligger ikke langt fra den store Tana-sø og er udspringet til Den Blå Nil. Her begynder vandet sin lange rejse til Middelhavet.

Klimaet i Etiopien er overvejende varmt og tørt med ørken i den østlige del af landet, men i løbet af året er også to regnperioder. Nedbørsmængden varierer kraftigt fra år til år, og Etiopien bliver med jævne mellemrum ramt af tørke. Landbruget er i forvejen meget sårbart. Det har ført til, at Etiopien flere gange er blevet ramt af hungersnød.

Det etiopiske højland består af et mere køligt og frugtbart vulkansk plateau i over 2000 meters højde med bjerge, der er dobbelt så høje. 80 % af Afrikas højeste bjerge ligger her. Til gengæld kan nogle steder i det østlige lavland komme helt ned i 100 meter under havets overflade.

Den meget varierede natur og geografi har betydning for, hvordan befolkningen har indrettet sig gennem tiden – om de for eksempel er blevet bønder, fiskere eller kvægnomader.

Masser af vulkansk aktivitet

Fra nord mod syd løber Great Rift Valley – det mægtige system af kløfter, der omfatter Det Døde Hav og Det Røde Hav og strækker sig videre hele vejen ned gennem Etiopien, Kenya og Tanzania for at ende i Mozambique.

I det nordøstlige Etiopien ligger Danakil-sænkningen som en del af Rift Valley. Her er flere aktive vulkaner, blandt andet skjold-vulkanen Erta Ale med sine to rygende kratere og de spektakulære, gulgrønne svovlsøer ved Dalol. Varme kilder og store søer gør jorden i andre dele af Rift Valley meget frugtbar, og de kaldes Etiopiens brødkurv.

Den Blå Nil

I højlandet ved byen Bahir Dar ligger Etiopiens største sø, Lake Tana. Det er herfra Den Blå Nil udspringer ved vandfaldet Tis Abey. Floden tager først en god tur sydover, inden den igen går mod nordvest og bevæger sig over grænsen til Sudan. I Sudans hovedstad Khartoum flyder den sammen med Den Hvide Nil, der udspringer fra Victoria-søen i Uganda. Den Blå Nil bidrager med ca. 80 % af det vand, som løber med Nilen ind i Egypten.

Farverne er utrolige: Svovlsøerne ved Dalol.

Afar-regionen er et af de varmeste beboede steder i verden. Der er langt mellem vandhullerne.

Dyrelivet i Etiopien

På grund af det uvejsomme terræn er der flere dyrearter, der kun findes i Etiopien. F.eks. den etiopiske ulv, geladabavianen, den etiopiske (eller 'abessinske') stenbuk og den etiopiske løve. Mange store pattedyr som giraffer og elefanter findes kun ved grænserne til Kenya og Sydsudan.

Fuglelivet er et kapitel for sig. Etiopien skulle have omkring 900 arter, hvoraf 15-20 er endemiske – de findes kun her. På en tur på og omkring den store Tana-sø kan man både se afrikanske fiskeørne, store flokke af pelikaner, ibis og mange forskellige typer af den lille farverige biæder. Tana-søen er også hjemsted for flodheste.

I lavlandet findes blandt andet geparder, vildsvin, bavianer, strudse og gribbe. Hyæner lever både i højlandet og i lavlandet og kan endda sommetider ses i Addis Ababa.

Der er vand i den hede ørken

På trods af, at stenørkenerne i Etiopiens østlige Afar-region regnes som blandt de varmeste og tørreste beboede områder i verden, så er der også to vigtige vandsystemer i Afar.

Det ene er Awash-floden, som i den sydlige del af Afar giver vand til både produktion af sukkerrør og bomuld, og i søerne tæt på grænsen til Djibouti findes krokodiller.

Det andet system er de store saltholdige søer mod nord, blandt andet Lake Afdera. Afarfolket har i århundreder høstet salt og bragt det til de større byer med kamelkaravaner gennem den stenede vulkanørken.

Lucy: Beatles og en gammel knogle

I 1974 fandt en amerikansk palæontolog en knogle fra en underarm ved Awash-floden i Afars ørken. Den skabte sensation verden over.

I de følgende uger udgravede hans hold 52 dele af det, der skulle vise sig at være et 3,2 millioner år gammelt skelet af en tidlig for-moder til mennesket: Et abemenneske af arten Australopithecus afarensis – en af de første arter, der gik oprejst. Skelettet er kendt som Lucy, opkaldt efter Beatles-nummeret 'Lucy in the Sky With Diamonds', som holdet hørte under udgravningen.

Før Lucy troede forskerne, at vore tidligste forfædre (og -mødre) først begyndte at gå på to ben, efter de havde udviklet større hjerner. Men Lucys hjerne var på størrelse med en grapefrugt.

Flodhestene holder til i Etiopiens store søer.

En figur af Lucy kan ses på Etiopiens nationalmuseum.

Fuglelivet er rigt – her pelikaner i Tana-søen.

Der blev fundet mange dele af Lucys skelet.

Folket i Afars ørken

– Et liv langt fra alting

Afar-folkets telte er kuppelformede. Det er kvindernes opgave at sætte teltene op og pille dem ned igen, når det er blevet tid til at rejse videre.

Afars ørkenområder er varme, voldsomme, vilde – og enormt vidtstrakte. Det menes at være et af de varmeste beboede steder i verden. Det får man en fornemmelse af, bare på den 270 km lange køretur fra byen Asaita til den saltholdige Afdera-sø, der ligger ved foden af den aktive vulkan Erta Ale.

En stor del af Etiopiens saltproduktion udvindes her. Det er derfor, man kan køre derhen – ellers er der meget få asfalterede veje i hele Afar-regionen.

Turen er et studie i ørkenlandskaber. Først den forblæste sandørken. Længere mod nord er jorden dækket af sten. Siden kommer et steppelignende landskab med yderst sparsom vegetation og strudse i horisonten. Og når man nærmer sig Erta Ale, bliver landskabet kulsort af lava.

Afar-folket er gammelt

Det er i disse barske omgivelser, at Afar-klanerne har levet som nomader i langt over 1000 år.

Dengang som nu lever de af deres dyr, som oftest er kameler, æsler og geder.

Familier, som lever tæt på de mere frugtbare områder langs Awash-floden, kan dog også have kreaturer. De kræver mere vand.

Afar-folket lever både i Etiopien og i nabolandene Eritrea og Djibouti.

Mange familier er i dag semi-nomader, så de slår sig ned ét sted i længere tid. Det kan være, fordi der er adgang til vand, fordi der ligger en skole, eller fordi der er mad nok til dyrene i form af græs og buske.

Billederne til elevfortællingen "Ørkenpigen" er netop optaget i sådan en lille landsby, som egentlig blot er en række spredte bosættelser med stor afstand mellem teltene.

Her har familierne sat deres kuppelformede telte op og bygget indhegninger til dyrene, som beskytter dem mod ørkenens rovdyr.

Afar-folket er pastoralister – nomader. De lever af deres dyr og flytter sig derhen, hvor der er vand og føde..

Nogle bygger også små huse med de sparsomme materialer, som er til rådighed i landskabet: Sten og akacietræ.

Brødet bages i jordovn

Mændene og drengene tager sig af geder og får, og kvinderne er fra tidlig morgen i gang med andre opgaver.

Nogle af dem maler korn og majs til at bage fladbrød i primitive jordovne. De lægger glødende kul i bunden af ovnen og klasker dejen fast på stenplader i ovnens sider. Så dækkes ovnen til, og efter 20 minutter er brødene klar.

Andre kvinder sidder uden for teltene og fletter måtter. De bruges både som liggeunderlag og som teltdug – og nogle sælges på markedet, næste gang nogen rejser til en af de små ørkenbyer, der sagtens kan ligge 50 km borte eller mere.

Sådan en lille ørkenby er f.eks. Serdo. Her er der både en moské, en skole og et truckstop med et nybygget hotel, hvor lastbilchauffører på vej fra Addis Ababa til havnen i Djibouti holder ind for at spise, hvile og fylde tanken op.

Tankbilen med vand kører lige forbi

De større børn er henne ved skolen – hvis de ikke er i gang med at hjælpe til derhjemme.

I en skole, vi besøgte, ser det således ud: Inventaret er en hullet tavle og nogle slidte bænke og borde. Enten deltager de i undervisning, hvis der er noget den dag, går kapgang på hænder, spiller kalaha direkte på jorden, skyder til mål efter hunde med sten eller spiller fodbold med hvad de nu har, som kan gøre det ud for en bold.

Ved siden af skolen er der støbt et kvadratisk hul i jorden i cement. Det er helt tilgroet. Selv et akacietræ har fundet vej gennem cementen. Det skulle fungere som en vandtank, men er aldrig taget i brug. For det første var det utæt – og for det andet fik lige denne landsby ikke lov til at blive en del af det lokale vandforsyningsprogram. Det nærmeste vandhul ligger nemlig 'kun' et par timers gang væk. Derfor må pigerne og kvinderne selv hente vand med æsler og vanddunke.

FOTO: 2020/UNICEF/Marie Torp Christensen

Fra venstre mod højre: Murmima, Mariam og Helem. De bor alle tre i den landsby, hvor billederne til Ørkenpigen er taget.

Pigerne fra Afar

Murmina på 16 år går i skole i den lille by Serdo 50 km væk. Hun går i 8. klasse og må bo hos noget familie. Hun kommer hjem til landsbyen i weekenden. Hvis Murmima får gode karakterer, vil hun gerne være læge eller arbejde med handel i en virksomhed. Hun kan godt lide at gå i skole og vil ikke giftes, før hun har en uddannelse: "Jeg kan godt lide, at alle har vasket sig og er rene, når vi går i skole. Det er også godt for os at blive uddannet, så vi kan hjælpe vores lokalsamfund. Enten ved at undervise dem eller ved at helbrede dem, hvis vi bliver læger," siger hun.

Mariam på 14 år går i 1. klasse og har lige lært alfabetet. I Afar sker det ofte, at børn starter meget sent i skole. Hun har fire brødre og to søstre. Mariam vil gerne være lærer og undervise i det lokale sprog Afari. Uddannelse fylder en del, når hun taler med veninderne. Hun vil ikke giftes, før hun er færdig med 8. klasse. "Det er noget mine forældre bestemmer. Men jeg har forklaret dem mine ønsker, og det forstår de," siger hun.

Helem på 15 år går i 7. klasse. Hun har en bror og tre søstre. Helem drømmer om at blive læge og hjælpe kvinder med at føde. Hun kan godt lide at gå i skole. "Min veninde hjælper mig med at finde svarene. Jeg vil gerne gøre skolen færdig og få et arbejde, så jeg kan hjælpe min familie," siger hun.

Årets projekt:
Uddannelse er en superkraft, alle børn har ret til

Midt ude i Etiopiens Afar-ørken og med langt til den nærmeste brønd og skole bor de børn, som Børnenes U-landskalender 2020 støtter. Her er en uddannelse ikke noget, alle børn har adgang til. Det skal der laves om på. Flere børn skal have mulighed for at starte i skole og få en uddannelse.

Her fortæller UNICEF Danmark om årets projekt.

Østafrikanske Etiopien udvikler sig på mange måder både hurtigt og positivt. Alligevel er der store dele af befolkningen, som endnu ikke har mærket så meget til den udvikling.

I ørkenregionen Afar er livet barsk, og Afar-folket lever i vid udstrækning, som de har gjort i århundreder. Det er kun to ud af tre børn, som starter i skole. Det går især ud over pigerne, som i stedet for at lære bogstaver og tal må gå langt efter vand og hjælpe til derhjemme.

- Afar er den region i Etiopien, hvor færrest børn går i skole. Kun 66 % indskrives til at starte i skole, og når eleverne kommer til 5. klasse, så er der kun 29 % af børnene tilbage på skolebænken.
- I Etiopien bliver fire ud af ti piger gift, inden de fylder 18 år.
- I Afar er pigerne i gennemsnit 16,4 år, når de bliver gift.
- Kun 5 % af Etiopiens landbefolkning i regioner som Afar har adgang til rent drikkevand.

De har mange pligter derhjemme

Mange af familierne i Afar lever som nomader. De flytter rundt, når der ikke længere er vand eller mad til familiens geder, æsler og kameler.

FOTO: 2020/UNICEF/Marie Torp Christensen

Klimaforandringer med uregelmæssig regn og hyppigere tørker har gjort deres liv endnu vanskeligere.

Derfor kommer familiens overlevelse forud for børnenes skolegang. Pigerne hjælper deres mødre med at gå efter vand – ofte mange kilometer hver dag – og lave mad og passe små søskende. Drengene hjælper især med at passe familiens dyr. De går hver dag mange kilometer for at finde noget at spise til dyrene.

Kan ikke være to steder samtidig

I Etiopien er det gratis at gå i skole, men alligevel koster skolegangen familierne penge. De skal nemlig selv betale skolebøger og uniformer. Derfor bliver det også et spørgsmål om økonomi, når familierne skal sende deres børn i skole.

Mange familier i Afar tjener kun lige penge nok til, at de kan overleve – og for nogle familier er det også afgørende, at børnene kan hjælpe med til at tjene penge.

Derfor er det vigtigt, at forældrene tidligt hører og oplever, at det kan betale sig at sende deres børn i skole – både på kort og langt sigt.

Pigerne skal være synlige

Når danske skoleelever åbner en bog, handler historierne om både piger og drenge. Sådan er det ikke i Etiopien, her er der langt flest historier om drenge. Det kan virke som en lille ting, men det er et godt eksempel på, at man ikke har tradition for, at pigerne behøver at gå i skole.

Der mangler kvindelige rollemodeller, som både pigerne og drengene kan spejle sig i.

Derfor er det vigtigt at udfordre og ændre den rolle, som lærerne og familierne traditionelt ser pigerne i.

Det gør en forskel

UNICEF Danmark vil med U-landskalenderen hjælpe med til at vende udviklingen i Afar, så flere børn får en uddannelse, og så både forældre og lærere bakker op og giver børnene tid til at gennemføre skolen.

Sådan fungerer projektet

Det er ikke nok 'kun' at give flere børn mulighed for at starte i skole. Årets projekt tager fat i nogle af de udfordringer, der forhindrer drenge – og især piger – i rent faktisk at komme i skole og at få mulighed for at fuldføre en uddannelse.

Derfor vil UNICEF i årets projekt arbejde med både skolerne, lærerne, forældrene, medier og eleverne selv for at give mere end 70.000 af Etiopiens ørkenbørn muligheden for at få den superkraft, en uddannelse er.

- I elevklubber på 135 skoler vil både piger og drenge få hjælp til at løse de udfordringer, som de oplever både i skolen og derhjemme. Elevklubberne er et trygt sted, hvor især pigerne får hjælp og vejledning i, hvordan de kan udsætte at blive gift og få fuldført deres skolegang.
- Lærernes undervisning og materialer må ikke diskriminere piger, derfor laver UNICEF også nye undervisningsmaterialer, der er kønsneutrale, og uddanner lærere i, hvordan de undgår at gøre forskel på piger og drenge.
- Nye radioprogrammer og tegneserier skal oplyse om bl.a. børneægteskaber og pigers uddannelse, så børn og voksne kan ændre nogle af de gamle traditioner, som holder pigerne ude af klasselokalerne.
- Nogle skoler får bygget latriner og brønde. Så behøver eleverne ikke at gå på toilettet i det fri, og de kan vaske hænder og få vand at drikke. De bliver også undervist i, hvordan de kan passe bedre på miljøet.
- 4000 ældre elever bliver uddannet til at undervise landsbyernes før-skolebørn i tal og bogstaver. Det betyder, at forældrene kan se fordele ved en uddannelse, og at de mindre børn får det lettere, når de skal starte i skole.

Sådan arbejder UNICEF:

Alle verdens børn har ret til en fair chance

De får en bedre chance: Vi er i en lille skole i Afar-regionen, og ressourcerne er små – men børnene er kommet i skole og er helt 'på' i undervisningen. *Foto: 2018/UNICEF/Martha Tadesse.*

UNICEF Danmark står for U-landskalenderens projekt i Etiopiens Afar-region. Her fortæller de selv om organisationens arbejde.

I mere end 70 år har UNICEF arbejdet for, at alle verdens børn overlever, trives og har mulighed for at udvikle sig.

Det gør de med udgangspunkt i Børnekonventionen, som sikrer verdens børn deres rettigheder.

For UNICEF handler det arbejde både om, at børn i en dansk folkeskole skal have ret til at sige deres mening og blive lyttet til – og om i verdens fattigste lande f.eks. at vaccinere millioner af børn for at redde deres liv.

Målet: Overlevelse, trivsel, udvikling

UNICEF er FN's børneorganisation – dén organisation, som verdens lande har sat i spidsen for at sørge for, at alle verdens børn overlever og klarer sig i livet.

UNICEF hjælper børn, fra de ligger i deres mors mave og frem til, at deres voksenliv begynder.

Det gør UNICEF, når de oplyser mødre om deres amning. Når de sender deres sundhedshjælpere fra hytte til hytte for at undersøge, om børnene er underernærede og skal i behandling. Når de sikrer børn en uddannelse. Når katastrofen rammer, og de udleverer nødhjælp. Og når børn, der er drevet på flugt fra katastrofer og konflikter, får hjælp til at bearbejde deres traumer.

Heldigvis er der i de seneste 30 år sket enorme fremskridt.

For eksempel overlever over 50 % flere børn under fem år i dag end i 1990, og 9 ud af 10 børn kommer i dag i skole.

Udgangspunktet er Børnekonventionen

I 1989 vedtog verdens lande FN's Børnekonvention, som består af 54 artikler, der beskriver barnets rettigheder.

De gælder for alle verdens børn.

I UNICEF er Børnekonventionen fundamentet for alt deres arbejde, og deres børnesyn bygger på konventionens værdier om rummelighed, respekt, tryghed, engagement og ansvarsfølelse. I dag har næsten alle verdens lande tilsluttet sig Børnekonventionen.

Derfor er konventionen også et vigtigt redskab i UNICEF's løbende arbejde på at få regeringer verden over til at holde fast i deres ansvar for at træffe beslutninger, der gavner børns trivsel bedst muligt.

Gamle udfordringer, nye løsninger

UNICEF arbejder også hele tiden på at forbedre sine metoder for at nå ud til flest muligt af verdens børn med forsyninger eller nødvendig hjælp.

UNICEF har bl.a. udviklet alt fra vandpumper, der drives af solenergi, til systemer, der bruger mobiltelefoner til at overvåge børns sundhed og ernæring i nogle af verdens fjerneste egne.

Frivillige bidrag er afgørende

UNICEF er en del af FN, men de er ikke finansieret af FN. Så pengene til indsatsen skal UNICEF selv finde.

Derfor er deres arbejde for verdens børn afhængigt af frivillige bidrag.

UNICEF Danmark har knapt 80.000 verdensforældre, der hver måned giver et bidrag til, at verden hver dag bliver et lidt bedre sted for børn.

Mange af familierne i Afar lever af deres dyr og holder blandt andet kameler, geder og æsler. 2018/UNICEF/Mulugeta Ayene.

Tvillingerne Musa og Fatuma på 7 år har første skoledag. *Foto: 2018/UNICEF/Martha Tadesse*

Pige sidder klar med pen og hæfte i skolen. *Foto: 2017/UNICEF/Nahom Tesfaye.*

Danske børn skal også kende deres rettigheder

Der står i Børnekonventionen, at alle børn skal kende deres rettigheder, men det er der ikke mange danske børn, der gør: I 2019 lavede UNICEF Danmark og Institut for Menneskerettigheder en undersøgelse blandt danske skoleelever. 45 % af eleverne sagde, at de ikke vidste, hvad Børnekonventionen er.

Derfor arbejder UNICEF Danmark på at udbrede kendskabet til Børnekonventionen ved at udgive undervisningsmaterialer. 48 skoler over hele landet er i dag Rettighedsskoler, hvor mere end 20.000 elever bliver inddraget i beslutninger, og hvor skolerne bygger deres værdisæt op omkring Børnekonventionen.

Alle undersøgelser peger på, at børn, som kender deres rettigheder og forstår dem i praksis, trives bedre og behandler hinanden med respekt.

Læs mere: https://www.unicef.dk/boern-skole/

Tre tal om UNICEF

- I 2019 leverede UNICEF nødhjælp til 281 katastrofer i 96 lande.
- 17 millioner børn, der ikke går i skole, har i 2019 lært om bogstaver og tal med hjælp fra UNICEF.
- UNICEF's Verdenslager i Københavns Nordhavn kan indenfor 48 timer sende hjælp til verdens børn – uanset hvilket land de er i.

UNICEF Danmark

UNICEF Danmark samler penge ind til fordel for UNICEF's arbejde for verdens børn.

De samarbejder med fonde, virksomheder, private og med den danske regering om at sikre verdens børn overlevelse, trivsel og udvikling. Her i Danmark arbejder UNICEF Danmark også for, at alle danske børn skal kende deres rettigheder. Derfor har de en afdeling, der samarbejder med danske skoler, kommuner og andre partnere om at gøre Børnekonventionens 54 artikler til rettigheder, som alle danske børn kender og har.

Hurtigt overblik: Her er materialets hovedelementer

Årets to bøger

– elevbogen og lærervejledningen

Elevbogen rummer mange ting, som eleverne kan bruge i deres arbejde med materialets fagopgaver. Først og fremmest Sandra Schawartz' fortælling 'Ørkenpigen'. Men der er også tre læselet-fabler med inspiration fra Etiopien og en masse korte faktatekster i form af ordforklaringer, billedtekster og faktasider. Bogen er rigt illustreret med fotos og tegninger. Elevbogens fortællinger findes også på hjemmesiden som lydbøger og som skærmbøger med oplæsning til de læsesvage.

Lærervejledningen rummer alt, hvad du har brug for til at forberede et kort eller langt forløb.

- Faktasektionen giver dig solid baggrund om livet i Etiopien, så du kan fortælle i klassen.
- Vejledningssektionen giver dig et godt overblik over de moduler, du kan bygge dit forløb op med. Plus tips og vejledning til at arbejde godt med de to interaktive web-værktøjer.

Lærer-universet

– med filmbank og opgavebank

Inde under "For lærere" på hjemmesiden ligger alle de materialer, du skal bruge til forløbene.

Opgavebanken rummer alle opgaver som PDF'er, der er lige til at printe ud – enten samlet eller en for en. De giver detaljeret vejledning til hver enkelt opgave. Der er også mange sjove aktiviteter.

Filmbanken rummer alle film til materialet klar til afspilning. Se også filmoversigten på side 2 her i lærervejledningen.

Billedbanken: Tematiske fotoserier fra elevbogen, lærervejledningen og hjemmesiden. Brug dem, mens du fortæller eller til aktiviteter, du selv laver.

Andre materialer: Du finder også bøgerne som PDF'er, ekstra indsigt om bl.a. U-landskalenderen samt gratis adgang til tidligere års materialer.

Opdag Etiopien

– og websitets andre sider med viden til børn

Denne sektion af hjemmesiden kan bruges uden UNI-Login. Brug den som introduktion til forløbet – eller send eleverne på opdagelse på egen hånd.

Opdag Etiopien: Her leger eleverne sig til et bredt indblik i årets land i børnehøjde – gennem film, infografik, billedserier og quizzer. Her ligger også 'Ørkenpigen' og de tre små fabler som skærmbøger med oplæsning, hvor svage læsere kan læse/lytte-træne. Der er også små faktabøger om spændende emner for lidt stærkere læsere.

De andre sider kan særligt interesserede elever finde som små links i toppen. Her er en samling af DR's film, der er artikler om årets hjælpeprojekt og om U-landskalenderen. Her er også adgang til fortællingerne som lydbøger.

Husk også de spændende digitale opgaver:

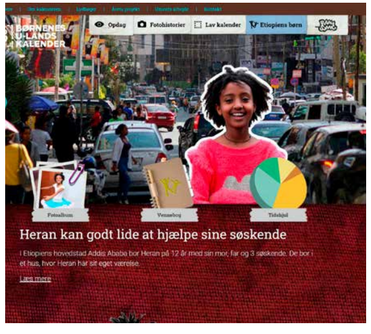

Mød Etiopens børn

– og pak en skolekasse: 3 digitale aktiviteter

UNICEF Danmark har lavet hele tre sjove web-aktiviteter til dette års U-landskalender. Alle tre har også tilhørende opgaveark. Læs mere på side 47.

Mød Etiopiens børn: På hjemmesiden under 'Etiopiens børn' kommer I tæt på hverdagen for fire børn fra Etiopien gennem billeder, små tekster, vennebøger og tidshjul. Eleverne laver også selv deres egen vennebog og tidshjul.
Mød familien Hamid: På samme side ligger et 'blended-learning'-spil, hvor klassen spiller en familie i Afar. De stilles overfor dilemmaer fra familiens hverdag, der skal løses for at få børn i skole.
School-in-a-box – pak skolekasserne: Sjovt spil om, hvad skal der til for at kunne undervise. Hjælp til med at pakke digitale skolekasser med de vigtigste skolesager til at undervise en klasse.

Niveau: Både til 1.-2. klasse og til 3.-5. klasse.

Lav faglige fotohistorier

– med billeder, tekst og lyde fra Etiopien

Det ene af U-landskalenderens to web-værktøjer til at løse opgaver og lade eleverne selv formidle om alt det stof, de oplever undervejs.

Eleverne laver fotohistorier i syv trin. Til hvert trin vælger de et billede og skriver billedtekst. De kan også pynte med lyde, vi har optaget i årets land. Arbejdet er enkelt, fagligt og stramt struktureret. Alt, hvad eleverne skal bruge, ligger klar i web-værktøjet – og resultatet ser godt ud.

Eleverne skal til hver fotohistorie løse en bestemt opgave ved at researche, tage noter og formidle sin besvarelse i syv trin – ud fra guidende spørgsmål. Der er tre faglige temaer at vælge mellem, som retter sig til Dansk og N/T, og i hvert tema er der 3-4 opgave-emner. Resultatet kan man vise frem for klassen eller forældrene.

Niveau: Primært til 1.-3. klasse, men værktøjet har i flere år været populært helt op til 4.-5. klasse.

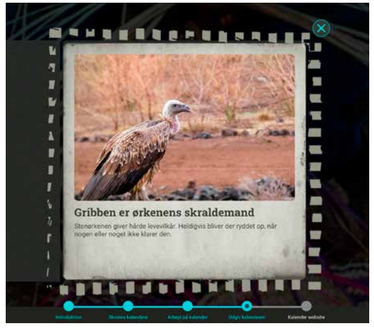

Byg en digital kalender!

Børnenes Egen U-landskalender til forældrene

Også her laver eleverne selv en digital produktion, der ser godt ud og har masser af faglighed:

En digital låge-kalender, hvor der gemmer sig viden om årets land bag hver låge – i form af foto, overskrift og billedtekst. Kalenderen skal laves til en målgruppe, f.eks. forældrene eller en venskabsklasse. Modtagerne får adgang til at se kalenderen på computer eller mobil, hvor de kan åbne lågerne. De kan også sende den videre.

Med 4, 7, 12 eller 24 låger (det behøver ikke at være en julekalender!) skal eleverne fortælle om de vinkler på årets land, de synes, er vigtigst. De researcher, skriver, vælger og disponerer. Værktøjet er meget nemt at bruge. I kan også udbygge arbejdet med kalenderen til et mini-forløb, der lærer eleverne en masse om kommunikation.

Niveau: Primært til 3.-5. klasse, men kan også bruges med yngre elever i en forenklet proces.

Så nemt vælger du et godt forløb

Start med grundforløbet og supplér med moduler til de fag, du gerne vil inddrage. Til alle fag er der gode opgaver – som er lige klar til at bruge. De fleste af opgaverne er tilpasset i niveau til 1.-2. klasse og til 3.-5. klasse. Der er også masser af sjove aktiviteter og to gode web-værktøjer, hvor eleverne laver flotte, digitale produktioner.

På de kommende sider får du overblik over, hvordan du sammensætter et forløb, der passer godt til din tid, dine fag og klassetrinnet.

Alle opgaver og materialer som film og billeder m.v. ligger samlet i læreruniverset på hjemmesiden. Vi har bestræbt os på at tilrettelægge materialet, så det er så komplet og brugsklart som muligt. Det håber vi, er lykkedes.

Et grundforløb – plus fagmoduler

I vejledningen får du først et forslag til et grundforløb. Det introducerer eleverne for Etiopien som land og for børnenes levevilkår – særligt i Afar-ørkenen, der er årets projekt-område. Samtidig kommer I godt i gang med elevbogen 'Ørkenpigen'.

Derefter får du overblik over de byggesten, du kan supplere dit forløb med efter eget valg. Det er en række faglige moduler med tilhørende opgaveark, hvor I bl.a. kan lave læseteater, kreative opgaver i billedkunst, mad fra Etiopien, leg, bevægelse eller forsøg i Natur/teknologi. I år kan I også inddrage Kristendomskundskab.

Du kan også lade dine elever lave deres egne flotte fotohistorier eller en digital, interaktiv lågekalender med viden om Etiopien, som de kan sende til familien.

I år har UNICEF Danmark suppleret med to digitale spil og et mini-forløb, hvor I gennem små filmportrætter lærer fire etiopiske børn at kende.

Klassetrin: Målrettet 1.-5. klasse

I hvert opgaveark kan du se, om aktiviteterne er målrettet 1.-2. klasse eller 3.-5. klasse. Mange skoler bruger også materialet i 0. og 6. Flere af opgaverne rummer differentierede aktiviteter til både de yngre og de ældre elever. Og der er opgaver med og uden IT. På de næste sider får du et hurtigt overblik.

Hvilke fag?

I år primært til Dansk, Billedkunst, Natur/teknologi og Kristendomskundskab. Men der er også opgaver til Håndværk og design, Idræt og Hjemkundskab.

Hvor længe og hvornår?

Mange laver en fagperiode på 2-6 uger i et eller flere fag. Eller 1-2 fulde emneuger. Materialet er lavet, så det kan bruges på alle tider af året.

Hjemmesiden fremover

Hjemmesiden forbliver tilgængelig i flere år frem med alle materialer på adressen: 2020.u-landskalender.dk.

Bevægelse og praktisk-musisk

Flere af opgaverne giver ideer til bevægelse og praktisk/kreative aktiviteter, der handler om temaerne.

Grundidéen: Engagement og høj faglig relevans

Vi prøver i alle dele af materialet at tilstræbe høj fag-faglighed og didaktisk kvalitet – og samtidig gøre det til en spændende og engagerende oplevelse for eleverne. En opdagelsesrejse med masser af basal læring i. Derfor er alle materialets opgaver og aktiviteter udviklet, så de understøtter vigtige vejledende målpar på fag og klassetrin.

I hver opgave finder du de mål, der understøttes – plus forslag til læringsmål og tegn på læring for klassen. Bagerst i bogen finder du et skema med overblik over alle mål – og hvilke opgaver de gælder.

Didaktisk metode

Alt i materialet lægger op til, at eleverne selv skal undersøge, observere, danne hypoteser og formidle stof – altså en tilgang, der passer godt med Forenklede Fælles Mål. Materialet arbejder også i meget høj grad med Det 21. århundredes kompetencer.

Her er opgaverne

I opgavebanken finder du alle opgavearkene, som du kan se og downloade. Du kan hente opgavearkene som enkeltstående PDF-dokumenter. Du har også mulighed for at hente alle opgaverne i ét samlet dokument. Det gør du ved at bruge linket i opgavebanken "Download alle opgaveark som én PDF".

Sådan forbereder du dig

1. **Dan dig et hurtigt overblik over materialet:** Kig i elevbogen, og tjek hjemmesiden. Husk både at kigge på introsiden til elever ('Opdag Etiopien'), på de to web-værktøjer og på lærer-universet med Opgavebank, Filmbank og Billedbank.
2. **Hvis du vil klædes på med ekstra fakta om Etiopien** for at svare på elevspørgsmål, så læs fakta-kapitlerne her i lærervejledningen.
3. **Tjek opgaverne ud:** Alle opgaver er beskrevet trin-for-trin i opgavearkene. De ligger i Opgavebanken på hjemmesiden.
4. **Sammensæt dit forløb og skaf eventuelle materialer:** Læs om materialet i lærervejledningen og byg det forløb, der passer.

Masser af læsetræning – med og uden støtte

- **Elevbogens lange historie** kan læses af gode læsere.
- **De tre små fabler** i elevbogen er letlæsning med lavere lix.
- **Skærmbøger med oplæsning til svage læsere:** Både 'Ørkenpigen' og de tre læselet-fabler ligger som skærmbøger på hjemmesidens 'Opdag Etiopien'. Her kan eleverne læse/lyttetræne ved at bladre i teksten – og samtidig få den læst højt. I hovedfortællingen 'Ørkenpigen' følger skærmbogens 'sider' den trykte elevbogs sider og kapitler, så svage læsere kan læse dagens lektie her.
- **Lydbøger:** Hør fortællingen og de tre eventyr som lydbøger læst af forfatteren selv. De ligger på hjemmesiden under 'Lydbøger'.
- **Faglitterære tekster** findes i små bidder overalt på hjemmesiden og i elevbogens mange faktabokse og billedtekster.
- **Læsestøtte i web-værktøjerne:** Svage læsere kan få læst fakta-teksterne højt i begge værktøjer. I fotohistorie-værktøjet kan de også få læst instruktionerne højt.

Grundforløbet i 7 trin: Velkommen til Etiopien

Formålet med grundforløbet er at få 'sat scenen' for eleverne. De får en bred forståelse af Etiopien som land – både geografisk, historisk og kulturelt. Desuden får de et første indtryk af dagliglivet, som det er for børn i Etiopien i storbyen og på landet. Undervejs arbejder de bl.a. med elevbogens fortælling, 'Ørkenpigen' og bogens mange fakta.

Grundforløbet tager afsæt i elevbogen 'Ørkenpigen' af Sandra Schwartz, i den introducerende sektion på hjemmesiden 'Opdag Etiopien' og i en del af materialets film. Du har rig mulighed for at supplere grundforløbet med de øvrige faglige og kreative moduler, som vi beskriver på de følgende sider. Dem kan du skyde ind undervejs eller bagefter, som det passer bedst ind i din planlægning.

1. HVAD ER BØRNENES U-LANDSKALENDER?

Indled med at fortælle om Børnenes U-landskalender og årets projekt.

- Børnenes U-landskalender er også en julekalender med låger på. Overskuddet fra selve kalenderen går til et projekt i årets land.
- I år er det UNICEF Danmarks projekt, der skal hjælpe børn i Etiopiens Afar-ørkenen med at komme i skole. Især pigerne skal have bedre mulighed for at gå i skole i stedet for at arbejde eller blive giftet bort i en for tidlig alder.
- Børnenes U-landskalender er samtidig et stort skoleprojekt for danske børn. Hvert år er der en ny forfatter, som skriver en spændende historie, og på hjemmesiden er der masser af film og andre muligheder for at lære noget om årets land. I år er det forfatteren Sandra Schwartz, der har udgivet over 40 bøger for børn og unge, blandt andet 'Zombiehunden', 'Livets kilde', 'Mission feriekys'-trilogien og serien 'Et strejf af magi'.
- Over 150.000 danske skolebørn læser bogen og arbejder med de mange opgaver.

2. INTRODUKTION TIL ETIOPIEN

Nu kan du fortælle om landet Etiopien. Du er godt klædt på, hvis du har læst fakta-afsnittet i første del af lærervejledningen.

Forslag til første samtale:
Vis intro-filmen 'Velkommen til Etiopien'. Du finder den på hjemmesiden, både i Filmbanken og på 'Opdag Etiopien'.

- Hvor ligger Etiopien? Brug evt. Google Earth eller det zoom-bare kort på 'Opdag Etiopien'.
- Hvordan ser landet ud oppefra? Prøv at beskrive det. Etiopien har ingen kyster. I vest er der meget grønt. Det er højland. Det ligger i 2000-2500 meters højde. I øst er der mest brunt. Det er ørken og steppe. Det er lavland. Nogle steder befinder sig 100 meter under havets overflade.
- Søg på vulkanen Erta Ale. Det er en aktiv vulkan med to kratere. I kan tydeligt se dem på Google Maps.
- Etiopien ligger i Afrika. Hvem er nabolandene? Hvilke af nabolandene har I hørt om?
- Søg på søen Lake Tana (Tanasøen). I den sydlige del af søen ved byen Bahir Dar kan I se en flod, der udspringer fra søen. Det er begyndelsen til Nilen. Zoom ud og vis vandets vej hele vejen gennem Sudan og Egypten og ud i Middelhavet. Det er verdens længste flod.
- I øst kan I se Afrikas Horn. Forskere mener, at hornet en dag om mange år vil knække af Afrika. Det er fordi, den store Rift Valley løber lige igennem her.
- Der er ca. 109 millioner mennesker i Etiopien. Der er ca. 80 forskellige folkeslag. Mange har hvert sit sprog, men de fleste taler også det fælles sprog amharisk.

Forslag til anden samtale
Vis filmen 'Livet i ørkenen'. Den ligger i Filmbanken og på 'Opdag Etiopien'. Hent gerne selv inspiration i artiklen i lærervejledningen om livet i ørkenen. Spørg f.eks.:

- Hvad lagde I særligt mærke til, da I så filmen?
- Hvorfor bor folk i ørkenen?
- Hvordan adskiller børnenes liv i ørkenen sig fra danske børns hverdag?
- Hvad betyder det for pigernes fremtid, at de ikke kan gå i skole?

3. BRUG 'OPDAG ETIOPIEN'

Præsentér eleverne for hjemmesiden og vis nogle af elementerne på siden 'Opdag Etiopien'. Siden giver dem viden gennem quizzer, billedserier, film, faktabøger, infografik, skærmbøger med læsestøtte m.v.

1.-2. KL 3.-5. KL 2 lektioner

OPG. 1: OPDAG ETIOPIEN

1.-2. klasse: Udvælg på forhånd nogle elementer fra 'Opdag Etiopien', og arbejd med dem i fællesskab. Det kan f.eks. være 'Fakta om Etiopien', udvalgte billedserier og Flodhestequiz.

Vis dem også, at man kan læse bogens historier med læsestøtte.

Eleverne kan også prøve spillet fra UNICEF Danmark nederst på siden, hvor de skal hjælpe etiopiske børn med at fylde en 'School-in-a-box' med skolesager. Læs mere om spillet her i lærervejledningen på side 47.

3.-5. klasse: Lad eleverne gå på opdagelse på egen hånd for at finde oplysninger om Etiopien.

4. LÆS ELLER HØR ELEVBOGEN

Nu kan I komme tæt på børnenes liv i Afar-ørkenen gennem Sandra Schwartz' historie 'Ørkenpigen'. I kan også høre den som lydbog, eller I kan læse den højt i klassen.

Begynd evt. med at se den lille film, hvor forfatteren Sandra Schwartz selv fortæller om sin tur til Etiopien, da hun skrev 'Ørkenpigen'. Den ligger i Filmbanken.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-? lektioner

OPG. 2: FORSLAG TIL SAMTALER

I Opgaveark 2 finder du en række forslag til klassesamtaler til hvert kapitel. Arbejder I mest med Dansk og vil dybere ned i læsetræning og i fortællingens univers, så se også de ekstra tips og opgaver til samtaler, genfortælling og læseteater i lærervejledningens fagmodul til Dansk.

5. BRUG ELEVBOGENS FAKTA

Der er mange sjove og spændende fakta i ordforklaringerne, i billedteksterne og på fakta-opslagene forrest og bagerst i elevbogen. Alt det kan eleverne bruge til at finde inspiration og viden, når de skal arbejde med opgaverne og eventuelt lave fotohistorier eller deres egen digitale lågekalender.

6. KREATIVITET, BEVÆGELSE OG MAD FRA ETIOPIEN

I materialet er der en masse forslag til aktiviteter, hvor eleverne skal være kreative og bevæge sig.

De kan danse og synge med Oh Land og Sofie Østergaard til musikvideoen "Vilde Piger - Vilde Drenge".

De kan lave etiopiske engle, sivbåde eller foldebøger, lege cirkus og lave lækker mad med enkle opskrifter på retter fra Etiopien. Og de kan prøve UNICEF Danmarks web-spil med opgaver til.

Du finder det hele her i lærervejledningens sider med fagmoduler.

7. SE DR-FILM

I år er filmene fra DR til Børnenes U-landskalender meget anderledes, end de plejer. Coronavirus gjorde det umuligt for DR's filmhold at rejse til Etiopien og vise landet indefra.

I stedet har de lavet en særlig udgave af den populære 'Ramasjang Mysteriet', hvor de to børnedetektiver sammen med voksenværten Kristian Gintberg over fire programmer prøver at opklare gåder omkring Etiopien og den forsvundne kaffe.

Dansk

Materialet er fuldt af gode, danskfaglige aktiviteter.

Aktiviteterne i Grundforløbet knytter direkte an til fagmålene til Dansk. Og så kan du udbygge med de danskfaglige forslag her på siderne.

Også miniforløbet om kommunikation fokuserer på danskmål op til 5.-6. kl. Her arbejder I kreativt med 'Børnenes Egen U-landskalender'.

Endelig inddrager også UNICEF Danmarks opgaver til 'Mød Etiopiens børn', til 'Mød familien Hamid' samt til årets sang flere danskfaglige mål.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-8 lektioner

LÆSETRÆNING I 'ØRKENPIGEN'

Elevbogen inviterer til at fordybe sig danskfagligt og arbejde med læsetræning. Bogen rummer masser af stof tilpasset forskellige behov. Læs også om læsetræning på side 39.

Fortællingen 'Ørkenpigen' er til selvlæsning fra 3. klasse. Eleverne kan læse selv, eller skifte mellem højtlæsning og selvlæsning. Den findes også som skærmbog med oplæsning på hjemmesiden.

De tre små fabler er letlæsning til de mindste klassetrin. Her har Sandra Schwartz hentet inspiration fra den etiopiske fortælletradition.

Der er mange små fakta-tekster i Ørkenpigen. Stop op undervejs, og læs faktaboksene, der forklarer svære ord og kulturforhold i teksten – og læs billedteksterne, der giver ekstra viden. Saml op for hvert kapitel, og giv plads til gode samtaler. De kan tage udgangspunkt i fortællingen, i billederne og i de tre læseleteventyr. Du kan evt. lade eleverne lave en tegneserie om handlingen i ét kapitel. Så kan I tale om tegningerne, når kapitlet samles op.

1.-2. KL 3.-5. KL

OPG. 2: FORSLAG TIL SAMTALER

Her kan du som lærer finde inspiration til samtaler om hvert enkelt kapitel i 'Ørkenpigen'. Det er forfatter Sandra Schwartz selv, som har udarbejdet opgavearket.

1.-2. KL 3.-5. KL 2 lektioner

OPG. 3: GENFORTÆL

Her finder du et udklipsark med billeder fra 'Ørkenpigen'. Det kan du bruge på forskellige måder til en øvelse, hvor eleverne skal genfortælle handlingen.

1.-2. klasse: Eleverne genfortæller i små grupper historien ud fra de billeder, de har valgt. De skal også beskrive og fortolke stemninger.

3.-5. klasse: Eleverne skal udvælge få billeder, placere dem på en tidslinje og genfortælle fra en af karakternes synsvinkel. Fortællingen skal have en begyndelse, en midte og en slutning.

1.-2. KL 2-4 lektioner

OPG. 4: LÆSETEATER I KLASSEN

De tre små etiopiske fabler fra elevbogen er her omsat til dialog med lav lix. Så kan I opføre historierne som læseteater i klassen – eller for forældrene. Eleverne får tildelt roller og øver sig i at læse de små dialoger.

1.-2.KL 3.-5. KL 1-3 lektioner

OPG. 21: LAV FLOTTE FOTOHISTORIER

Lad eleverne lave fine, digitale fotohistorier om Etiopien. Her er der masser af danskfaglighed for både store og små: Eleverne skal både undersøge, læse, udvælge, disponere, skrive og præsentere. Læs mere om fotohistorie-værktøjet her i lærervejledningen eller på hjemmesidens lærersider. Værktøjet egner sig godt til 1.-3. klasse, men har også været brugt med succes i 4.-5. klasse. Også specialklasser på højere klassetrin er glade for at arbejde med fotohistorier, da arbejdsformen er intuitiv og meget struktureret. Samtidig kommer der et flot produkt ud af det. Alle tekster i værktøjet kan eleverne vælge at få læst højt.

Det handler fotohistorierne om:

Verdens varmeste ørken: Eleverne går på opdagelse i Afar-ørkenen. De kan undersøge den barske natur og besøge nomaderne i en landsby: Hvordan kan man bo midt ude i en hed ørken? Hvor får man mad og vand fra? Og hvad laver børnene?

Højlandets hemmeligheder: Etiopiens grønne højland er fuldt af spændende oplevelser. I dette tema møder eleverne børnene i skolen og derhjemme. De skal også finde flodheste, pelikaner, flotte fugle og både af siv. Plus engle og mystiske kirker!

Oplev Addis Ababa – Etiopiens hovedstad. I dette tema kan eleverne opleve Mercato, der siges at være Afrikas største marked. På turen gennem byen kan de også besøge børnecirkus, en fattig familie og Lucy, der er 3 millioner år gammel.

1.-2. KL 3.-5. KL 2-8 lektioner

OPG. 25: LAV BØRNENES EGEN U-LANDSKALENDER

Eleverne formidler temaer omkring Etiopien ved selv at lave en interaktiv, digital U-landskalender til en målgruppe, de selv vælger, f.eks. forældrene eller en venskabsklasse.

Bag lågerne udfolder de trin for trin en fortælling i billeder og små tekster. Den kan laves som en julekalender med 24 låger – eller med færre låger som en advents-, måneds- eller ugekalender.

Modtagerne får kalenderen på deres computer eller mobil og kan sende den videre til andre. Eleverne kan også markedsføre deres kalender ved at lave en reklame – og de kan følge, hvor mange modtagere der har brugt den.

Web-værktøjet er nemt og rummer alt, hvad I skal bruge. I kan lave kalenderen som en hurtig produktion eller som en mere grundig proces. Brug det som afslutning på jeres forløb eller som en fælles produktion i de mindste klasser. Eller som centrum i miniforløbet om kommunikation for 3. klasse og opefter.

Dansk miniforløb: Kommunikation – med en flot kalender

3.-6. KL 5-15 lektioner

Med dette forløb styrker du på en sjov og engagerende måde dine elevers kommunikations-kompetencer.

Mens de er opslugt af at lave et godt produkt, får de lært en masse om målgruppe, disponering, overskrifter, billedtekster og markedsføring.

Det er scenariebaseret undervisning: Scenen er tydeligt sat af slutproduktet – og eleverne arbejder med danskfaglighed på en måde, der ligner arbejdslivet.

Eleverne skal producere en digital lågekalender, 'Børnenes Egen U-landskalender', om Etiopien. Undervejs fordyber I jer så lidt ekstra i, hvordan I gør tingene. På den måde udnytter I web-værktøjets fulde læringspotentiale.

Forløbet kan stå alene eller fungere som ramme for hele jeres tema om Etiopien. I arbejder med 'Det 21. århundredes kompetencer' og med en række danskfaglige målpar efter 4. og 6. klasse.

1. SÆT SCENEN

Introducér forløbet, og vis eleverne den færdige prøvekalender.

Nu skal de lave deres egen, digitale kalender, der fortæller om Etiopien. Undervejs vil de lære nogle teknikker, der gør den ekstra god. Hent tips i Opgavearket 'Lav Børnenes Egen U-landskalender'.

2. RESEARCH

Kalenderværktøjet rummer alle de billeder og fakta, eleverne skal bruge. Nok til at lave en god kalender.

Men hvis I også har lavet grundforløbet om Etiopien, evt. læst elevbogen og/eller set film, så har de selvfølgelig en endnu bedre baggrundsviden at øse af.

3. VÆLG MÅLGRUPPEN

OPG. 22: MÅLGRUPPE

Målgruppen er den modtager, I vælger at lave klassens kalender(e) til – måske forældrene eller en venskabsklasse.

Klassediskussion: Hvad synes eleverne, at målgruppen skal høre om? Hvad, synes eleverne, er vigtigst at vide om Etiopien? Hvad, synes målgruppen mon selv, er spændende? Er der forskel – og hvorfor det? Overvej også, hvad målgruppen mon ved i forvejen, og hvordan man bedst kan fortælle til dem.

Øvelser: Opgavearket lærer eleverne mere om, hvordan man fortæller til en målgruppe – med en klassesamtale og tre sjove øvelser.

4. LAV PRODUKTIONEN

Inden I laver indholdet i kalenderen, kan eleverne træne to skriveteknikker, som de skal bruge.

OPG. 23: BILLEDTEKST OG OVERSKRIFT

Eleverne lærer i små øvelser om den vigtige billedtekst, der både skal fortælle historie og spille sammen med et foto. Hvordan bliver sådan en god? Og hvad skal en god overskrift mon kunne?

OPG. 24: LÆR AT DISPONERE

Kalenderværktøjet åbner også for at arbejde kreativt med disponering af et stof: At udvælge pointerne og at eksperimentere lidt med rækkefølgen. Det lærer eleverne om med enkle øvelser.

OPG. 25: BØRNENES EGEN U-LANDSKALENDER

Nu skal I producere selve kalenderen. Find gode tips i dette opgaveark. Det rummer også forslag til evalueringsloops undervejs.

5. LAV REKLAME OG EVALUERING

I værktøjet kan eleverne lave en flot A4-reklame for deres kalender, som de kan printe ud eller sende digitalt til deres målgruppe. Eleverne får også adgang til en statistik, hvor de kan følge med i, hvor mange der har brugt deres kalender. Det kan I også bruge som en del af evalueringen.

Natur/teknologi

Her kan I lave en række sjove, naturfaglige aktiviteter og eksperimenter, der er differentieret efter klassetrin, og som alle knytter an til de vejledende fagmål – og til forskellige aspekter af Etiopien: Klimaforandringer og drivhuseffekt, solfangere, varme/kulde og dyrebiografi af flodhesten.

Film, der passer til N/T: Hvis I ikke allerede har set dem, er det oplagt at supplere med filmene 'Velkommen til Etiopien' og 'Verdens varmeste ørken'. Du finder begge film i Filmbanken.

Aktiv og undersøgelsesbaseret undervisning, der motiverer

Opgaverne er bygget op efter den naturfaglige IBSE-metode, hvor eleverne skal være aktive og undersøgende. Den motiverer eleverne til at interessere sig mere for naturen – og den er særligt velegnet til at engagere de mindre bogligt orienterede.

Omdrejningspunktet er aktiv udforskning af problemer, der opleves som relevante. I arbejder med:

1. **Samtale om problemstilling.**
2. **Indkredse problemet.**
3. **Formulere løsningsforslag.**
4. **Undersøgelser og eksperimenter,** hvor eleverne afprøver et fælles løsningsforslag (undersøgelse af hypotesen).
5. **Præsentation** af løsningsforslag.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-2 lektioner

OPG. 6: **HOLD PÅ VARME OG KULDE**

Ørkenfolk er ofte godt klædt på, når det er allervarmest. Men hvorfor er de egentlig det? I denne opgave skal I med enkle forsøg undersøge, hvordan stillestående luft isolerer mod både varme og kulde.

2. KL 3.-5. KL 2-3 lektioner

OPG. 7: **DRIVHUSEFFEKT I ET SYLTETØJSGLAS**

Et varmere klima har betydning for mennesker på hele kloden. I nogle dele af verden betyder det flere og kraftigere regnskyl. Andre steder, som i Etiopien, betyder det længere perioder med tørke.

I denne opgave skal eleverne gennem en helt enkel forsøgsopstilling med syltetøjsglas og termometre undersøge, hvordan drivhuseffekten fungerer. Når I arbejder med opgaven, berører I Verdensmål 13, der handler om klimaindsats.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-2 lektioner

OPG. 8: **LAV SELV EN SOLFANGER**

Afar-regionen i Etiopien er et af de varmeste beboede steder på Jorden. Nogle af nomaderne har små solfangere med sig, så de kan oplade mobiltelefoner. Solens stråler kan også bruges til opvarmning. Og nogle farver er bedre til at opsuge solens varme end andre. I denne opgave skal I lave en enkel forsøgsopstilling med mælkekartoner, hvor I undersøger hvilke farver, der er bedst til det. Når I arbejder med opgaven, berører i Verdensmål 13, der handler om klimaindsats, og Verdensmål 7, der handler om bæredygtig energi.

1.-2. KL 3.-5. KL 2-3 lektioner

OPG. 9: **DYREBIOGRAFI – OM FLODHESTEN**

Her lærer eleverne, at pattedyr har særlige kendetegn, der fortæller os om deres levevilkår: Hvorfor ser dyrene ud, som de gør, og hvordan kan man beskrive dem i en dyrebiografi, hvor man bruger metoden med de 7 F'er: Føde, Form, Farve, Findested, Formering, Fjender og Forsvar. Opgaven tager udgangspunkt i flodhesten.

1.-2. KL 3.-4. KL 1-2 lektioner

OPG. 10: **GÆT ET ETIOPISK DYR**

En sjov klasseaktivitet, hvor eleverne skal mime etiopiske dyr, mens resten af klassen skal gætte og byde ind med deres viden. Opgavearket rummer billeder af 16 etiopiske dyr. Eleverne får viden om dyreliv i Etiopien – og bevæger sig.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-3 lektioner

OPG. 25: **BØRNENES EGEN U-LANDSKALENDER**

Også målrettet fagmålene i N/T: Eleverne laver en flot formidling af temaer omkring natur og levevilkår i Etiopien. De laver en digital U-landskalender til en målgruppe, de selv vælger, f.eks. forældrene eller en venskabsklasse. De samler viden, og bag lågerne udfolder de en fortælling i tekster og billeder. Man kan lave en julekalender med 24 låger – eller en advents-, måneds- eller ugekalender. Modtagerne ser kalenderen på computer eller mobil. Eleverne kan markedsføre deres kalender ved at lave en flot reklame – og de kan følge, hvor mange modtagere der har brugt den.

Web-værktøjet er selvforklarende, nemt, skræddersyet og rummer alt, hvad eleverne skal bruge. Opgavearket giver en stribe gode ekstra tips til arbejdet.

1.-2. KL 3.-5. KL 1-3 lektioner

OPG. 21: **LAV FLOTTE FOTOHISTORIER**

Giv dine elever mulighed for at lave et naturfagligt produkt i billeder, tekst og lyd. Fotohistorierne er oplagte N/T-aktiviteter, hvor eleverne samler viden og sammenligner levevilkår forskellige steder i verden.

Billedkunst og Håndværk og design

De kreative opgaver tager alle udgangspunkt i fænomener fra Etiopien: Mønstre, landskaber, dyreliv, religion, historie og nomadeliv. De fleste af opgaverne er differentieret, så både de små og de store elever kan være med.

Flere af opgaverne kan bruges tværfagligt, f.eks. er opgaven 'Flotte amhariske tal' en opgave til både billedkunst og matematik.

Opgaven 'Engleværksted' er en billedkunst-opgave, men knytter også an til kristendomskundskab. Se målene i de enkelte opgaveark.

1.-4. KL 2-6 lektioner

OPG. 11: **LAV EN ETIOPISK DYREPLAKAT**

I denne opgave skal I lave jeres egne plakater. Der er mange spændende dyr i Etiopien, nogle genkender eleverne måske straks, mens andre skal forklares. Hvilke af de otte dyr kan eleverne genkende, og hvilke kan man kun opleve i Etiopien?

Tag en snak om dyrene, før I går i gang med opgaven.

Til slut kan I hænge plakaterne op og holde en lille fernisering, hvor hver elev fortæller om deres plakat.

2.-5. KL 3-6 lektioner

OPG. 12: **LAV EN LANDSKABSCOLLAGE**

Etiopien er et land med meget stor geografisk afveksling. Fra høje bjerge til dybe dale og fra ørken til søer og tropeskov. I denne opgave arbejder eleverne sammen i små grupper med tre typer af landskaber, og de skal lave deres egne flotte collager inspireret af de former og farver, der findes i hhv. et bjerglandskab, et ørkenlandskab og et vandlandskab.

1.-2. KL 3.-5. KL 2-4 lektioner

OPG. 13: **LAV FOLDEBØGER OM ETIOPIEN**

Med foldebøger kan eleverne skabe et fagligt og kreativt produkt, hvor de både kommunikerer i ord og billeder, form og rum. Opgavearket rummer derfor også vejledende mål for Dansk. Årets materiale om Etiopien rummer mange spændende temaer, som eleverne kan fordybe sig i og fortælle om i deres foldebog – og lave et produkt, de er stolte af. Niveauet kan nemt tilpasses, så både store og små elever kan være med.

1.-3. KL 2-3 lektioner

OPG. 14: **FLOTTE AMHARISKE TAL**

Her skal eleverne arbejde med de amhariske tal fra 1-10. Først lærer de at tælle til 10 på amharisk. Dernæst laver de en flot væg med tallene, og endelig laver de i små grupper simple regnestykker til hinanden. Derfor er der også vejledende mål for Matematik med i opgaven.

1.-3. KL 2-4 lektioner

OPG. 15: **ENGLEVÆRKSTED**

Den etiopiske kirkekunst er fuld af engle. Men hvad er en engel egentlig, og optræder der engle andre steder end i Bibelen?

I denne opgave skal I både tale om engle, og I skal lave et engleværksted, hvor eleverne prøver kræfter med den etiopisk-ortodokse kirkes enkle og helt særlige udtryksform.

1.-2. KL 3.-5. KL 2-3 lektioner

OPG. 16: **BYG EN SIVBÅD I MINI-FORMAT**

Mange fiskere i den store Tana-sø fisker hver dag fra papyrus-båden, som hedder en 'tankwa'. Det har de gjort siden oldtiden. I denne opgave skal eleverne selv bygge en tankwa. Lad eleverne selv designe bådene i siv, strå, sugerør eller noget helt fjerde.

Leg og bevægelse

Eleverne skal bevæge sig i løbet af skoledagen. Her får du inspiration til forskellige sjove aktiviteter med kobling til Etiopien, som du kan inddrage i undervisningen.

Foto: www.thomasskou.com

1.-2. KL 3.-5. KL 1 lektion

OPG. 5: SYNG OG DANS MED OH LAND

Den populære sangerinde Oh Land har lavet årets sang til U-landskalenderen sammen med den etiopiske popsanger Zeritu Kebede. Sangen hedder 'Vilde Piger, Vilde Drenge'.

I opgavearket får du sangens tekst med en oversættelse af de etiopiske ord, så I selv kan synge med.

Du får også en introduktion til musikvideoens billedfortælling og sangens budskaber – og hvordan eleverne kan reflektere over det i forhold til deres eget liv. Desuden får du tips til at arbejde med børns rettigheder i forhold til sangen.

Danser og tv-vært Sofie Østergaard har lavet dansen til musikvideoen. Opgavearket er suppleret af en række videoklip, som ligger i Filmbanken på hjemmesiden, hvor Sofie Østergaard og nogle af børnedanserne fra videoen viser trinene, så eleverne kan danse med. Hun giver også tips til, hvordan man selv kan videreudvikle dansen.

1.-4. KL 1-5 lektioner

OPG. 17: LAV CIRKUS SOM BØRNENE I CIRKUS FEKAT

I Addis Ababa findes der en lille cirkusskole for børn. Den kan I bruge som inspiration til at sætte eleverne i bevægelse. I dette opgavearket får I ideer til en række cirkusnumre, som kan ende med at blive til en hel cirkusforestilling.

1.-4. KL 1-2 lektioner

OPG. 10: GÆT ET ETIOPISK DYR

En sjov klasseaktivitet, hvor eleverne skal mime etiopiske dyr, mens resten af klassen skal gætte og byde ind med deres viden. Opgavearket rummer billeder af 16 etiopiske dyr, som I skal bruge til aktiviteten. Eleverne får viden om dyreliv i Etiopien, samtidig med at de bevæger sig.

Madkundskab

Gå i køkkenet med eleverne og lav enkle og traditionelle småretter fra Etiopien.

1.-2. KL 3.-5. KL fra 2 lektioner

OPG. 18: DELEMAD FRA ETIOPIEN

Etiopisk mad er delemad, og madpandekagen injera er helt uundværlig. Med fingrene river man stykker af injeraen og bruger det til at samle retterne op med. Der er altså ikke brug for bestik. Her i opgavearket får du to forskellige opskrifter på injera og en række enkle opskrifter på småretter.

Opskrifterne er inspireret af 'MAMA AFRIKA – en kogebog om hverdagsmad i Afrika'. Den er skrevet af kokkene Nikolaj Kirk og Mikkel Maarbjerg og indeholder opskrifter fra en lang række afrikanske lande. Bogen er fra FADL's Forlag.

- **Injera:** Fermenteret madpandekage, den traditionelle opskrift og den hurtige.
- **Shiro:** Tomat- og kikærtekompot.
- **Firfir:** Injera stuvet med krydret tomatsovs.
- **Kifto:** Krydret hakket oksekød.
- **Misir wat:** Rød linsestuvning.

Kristendomskundskab

Kristendomskundskab indgår i flere af årets opgaver.

Du kan læse mere om opgaverne under de øvrige fagmoduler og se detaljerne i opgavearkene i Opgavebanken på hjemmesiden:

Opgaveark 15: Engleværksted. Se mere under Billedkunst.
Opgaveark 21: Lav flotte fotohistorier. Under temaet 'Højlandets hemmeligheder' kan eleverne gå på opdagelse i fakta og fotos om Etiopiens gamle kristne kirke og lave fotohistorie om det.
Opgaveark 25: Børnenes Egen U-landskalender. Eleverne kan i et af emnerne gå på opdagelse i fakta og fotos om Etiopiens gamle kristne kirke og have det med i deres kalender om Etiopien.
Se også faktabogen på hjemmesidens 'Opdag Etiopien' om Pagtens Ark.

Tre web-aktiviteter: Kom tæt på børn i Etiopien

UNICEF Danmark har lavet tre web-aktiviteter med opgaver til, hvor eleverne kan blive klogere på, hvordan det er at være barn i Etiopien.

Gennem fire portrætter kommer eleverne tæt på børn fra Etiopiens hovedstad Addis Ababa. Portrætterne består af billeder, tekst, tidshjul og vennebøger.

'Blended-learning'-spillet 'Mød familien Hamid' giver eleverne indblik i hverdagen i Afar-ørkenen. De skal tage stilling til de samme dilemmaer, som en familie i Afar.

Endelig er der et sjovt spil om at pakke skolekasser.

1.-2. KL 3-5. KL 2-4 lektioner

OPG. 19: PORTRÆTTER: MØD ETIOPIENS BØRN

1.-2. klasse: På hjemmesidens sektion 'Etiopiens børn' læser I små tekster om fire børn fra Etiopien og ser billeder fra deres hverdag. Eleverne kigger på de etiopiske børns vennebøger og udfylder deres egne. Så reflekterer I over det, der er ens og det, der er forskelligt.

3.-5. klasse: De fire børn fra Etiopien har også udfyldt et tidshjul, hvor de viser, hvordan de bruger døgnets 24 timer. Eleverne laver et tidshjul over deres egen dag.

Derefter læser de om de etiopiske børn, ser billeder fra deres hverdag og ser deres tidshjul. Bagefter reflekterer I over levevilkår, forskelle på hvad man har, hvordan man bruger sin tid, og om de kan lære noget af de etiopiske børn.

I kan også tage fat i temaer som rig/fattig, dreng/pige og Danmark/Etiopien.

3.-5. KL 2 lektioner

OPG. 20: BLENDED LEARNING: MØD FAMILIEN HAMID

På hjemmesidens sektion 'Etiopiens børn' ligger også 'Mød Familien Hamid', der sætter fokus på en række situationer i hverdagen for en familie i ørkenregionen Afar.

Eleverne skal forholde sig til familiens virkelighed, reflektere og diskutere en række valg, som de skal træffe i løbet af spillet for at få familiens hverdag til at hænge sammen.

I spillet bliver eleverne gennem tekster stillet overfor nogle dilemmaer, hvor de skal forsøge at træffe de beslutninger, der vil få flest muligt af landsbyens børn i skole.

De skal også udføre opgaver i det fysiske rum, der giver dem en sanselig oplevelse af forholdene i Afar.

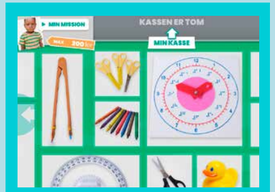

1.-2. KL 2 lektioner

OPG. 26: SCHOOL-IN-A-BOX: PAK SKOLEKASSER

På hjemmesidens sektion 'Opdag Etiopien' kan de yngste elever prøve et online spil, hvor de skal pakke skolesager i en skolekasse.

UNICEF sender mange forsyninger til verdens børn, og det meste sendes ud fra 'Verdenslageret' i København. En af de forsyninger er 'School-in-a-Box': En stor metalkasse, der rummer alt til at undervise 40 elever.

I spillet møder eleverne tre børn fra Etiopien, som giver dem forskellige missioner. Eleverne skal selv pakke en lille 'School-in a-Box' med f.eks. alt til matematikundervisning. De kan klikke på og læse om de forskellige ting, inden de pakker dem. Al tekst i spillet er med oplæsning.

Opgavearket giver baggrund og ideer til en refleksionsopgave og klassediskussion om, hvad der skal til for at undervise.

Lav flotte fotohistorier eller en digital lågekalender

Lad dine elever arbejde med alt stoffet om Etiopien ved at lave en digital produktion, som ser godt ud, og som de bagefter kan vise frem til andre.

Begge web-værktøjerne er komplette, de er nemme at bruge, og de bygger på samme metode. Den basale arbejdsform er derfor ret ens i dem begge. Men de har forskelligt niveau af faglig udfordring – og de færdige produkter er også meget forskellige.

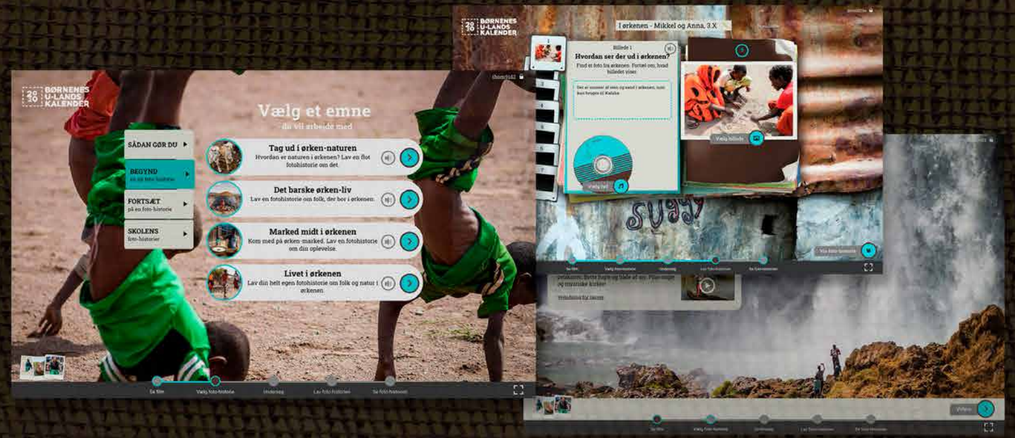

• Resultatet ser godt ud

Den færdige kalender eller fotohistorie ser professionel ud, og eleverne bliver stolte af deres resultat.

De præsenterer deres værk for klassen – eller kan sende det til f.eks. forældrenes mobil eller computer.

• Det er nemt og intuitivt

Begge værktøjer fungerer nemt og intuitivt fra start til slut. Funktionerne og materialet til researchen dukker op, lige når eleverne har brug for det. I fotohistorie-værktøjet kan de yngste endda få teksterne læst højt.

• Der er en klar rød tråd

Alt stoffet i de to web-værktøjer hænger tæt sammen med alt det, eleverne møder andre steder i årets materiale. Det giver dem gensynsglæde og mulighed for at bruge al deres nye viden.

• Intet bliver væk

Eleverne logger sig bare ind med UNI-Login. Så gemmes alt, hvad de laver, automatisk på U-landskalenderens website. De kan endda skifte maskine og arbejde videre på en anden PC, Mac eller iPad.

• Masser af faglighed

Først sendes eleverne på en fagligt struktureret opdagelse i panoramaer, hvor de finder fotos og fakta om forskellige temaer. Bagefter formidler de deres nye viden ved at udvælge fotos og skrive tekster til deres kalender eller fotohistorie.

• Alting er indbygget

Begge værktøjer er komplette. Alt stoffet til elevernes research er indbygget, så de skal ikke søge noget på internettet. Alle funktioner til at lave den færdige præsentation er også med. Så de skal ikke bruge andre programmer.

Indholdet: Årets 8 temaer i web-værktøjerne

Her er det stof, som eleverne kan researche i. De vælger ét eller flere af de 8 temaer. Hvert tema har sit eget panoramabillede, der er fyldt med små hotspots, der hver rummer en lille faktatekst og en serie fotos om en bestemt vinkel på temaet.

1 Tag ud i ørkennaturen:
Dyr og planter har tilpasset sig det golde landskab i Afar-ørkenen.

2 Det barske ørkenliv:
Hvordan er det at bo i en varm og stenet ørken?

3 Marked midt i ørkenen:
Nomaderne kommer ind fra ørkenen for at købe og sælge dyr og varer på markedet.

4 Dyr og øer i den store sø:
Tana-søen har et rigt dyreliv: flodheste, fisk, pelikaner og andre fugle.

5 Etiopiens gamle religion:
Se de gamle kirker, præsteskolen for børn og den årlige Timkat-festival.

6 Det vilde bjergmarked:
På markedet i højlandet er der nyhøstet honning, farvestrålende tekstiler og friske kaffebønner.

7 Afrikas største marked:
Mercato-markedet i Addis Ababa er et virvar af mennesker og indtryk.

8 På opdagelse i storbyen:
Få et spændende indtryk af børneliv i Etiopiens store hovedstad.

I kan bruge de fleste computere – eller tablets

UNI-Login gør det nemt i grupper:
Elevernes produktioner gemmes fælles for jeres skole – ikke kun under en enkelt elevs login.

Derfor kan alle i gruppen fortsætte, også når en elev er fraværende. De andre kan bare logge ind med deres eget login og arbejde videre på gruppens produktion. Alt er gemt og klar til brug.

Virker både på computer og tablets:
Begge værktøjer kan bruges på langt de fleste maskiner. Maskinen skal blot have forbindelse til internet.

Kalenderværktøjet:
Virker i almindelige internetbrowsere (Chrome, Firefox, Safari, EDGE og Internet Explorer 10+). Javascript skal være aktiveret. Det virker også på iPads og Android-tablets.

Fotohistorie-værktøjet:
På computere skal I bare bruge en almindelig internetbrowser.

På iPads kan I lave fotohistorierne i den gratis iPad-app – find den i AppStore under 'Børnenes U-landskalender 2020'. Ikke til Android.

Børnenes Egen U-landskalender: Så nemt er det – trin for trin

Web-værktøjet er ligetil og selvforklarende for eleverne. Det rummer alt, hvad de skal bruge for at lave en flot, digital kalender og sende den til modtagerne. De kan godt nøjes med at se den lille instruktionsvideo på hjemmesiden.

Se her, hvordan det fungerer. Der er også opgaveark i Opgavebanken med flere lærertips.

Trin 1 Log ind, og se introfilm

Opdel eleverne i de grupper, som skal lave en kalender. Hver gruppe skal logge ind med UNI-Login.

Først får eleverne tilbudt tre små introfilm, der giver baggrundsviden om livet i årets land. Herefter trykker de 'Start' og får så tilbudt at se en kort instruktionsvideo, der viser dem, hvordan de bruger værktøjet.

Trin 2 Opret kalenderen

Først skal eleverne give deres kalender en titel, skrive hvem der er med i gruppen, og hvem modtagerne er.

De skal vælge antal låger på kalenderen: 4 låger til en adventskalender, 7 låger til en uge, 12 låger til et år (eller til de 12 traditionelle juledage fra juledag til helligtrekonger) eller 24 låger til en julekalender.

Endelig skal de vælge et stort foto, der bliver forsiden af deres kalender. De kan senere gå tilbage og ændre deres valg. De kan f.eks. ændre til at nøjes med færre låger, hvis de har svært ved at nå at blive færdige. Når de er i gang med en kalender, kan de genfinde den under 'Fortsæt på en kalender'. Under 'Skolens kalendere' ligger de færdige.

Trin 3 Vælg panorama-billederne

Nu skal eleverne vælge, hvilke tematiske vinkler på Etiopien deres kalender skal handle om. Der er otte at vælge imellem – f.eks. 'Det barske ørkenliv', 'På opdagelse i storbyen', 'Etiopiens gamle religion' eller 'Dyr og øer i den store sø'.

Hver vinkel har sit eget panorama, som eleverne får at researche i. Det er et bredt billede, hvor eleverne skal panorere rundt for at finde hotspots, der rummer de fotos og fakta, som de senere skal bruge til at lave indhold til deres låger.

Jo flere vinkler de vælger, desto mere stof får de – men desto mere skal de også undersøge.

Nogle af vinklerne er også egnede til Natur/teknologi.

Trin 4 Værktøjssiden og målgruppen

For at give eleven et nemt overblik foregår arbejdet inde på én samlet side (se til højre). Den er opdelt i målgruppe, research og produktion. Man kan enten gå trinvis frem i arbejdsprocessen, eller man kan gå frem og tilbage og ændre på alt, til man er tilfreds. Først kan eleverne gå ind under 'Vores målgruppe' og notere deres overvejelser om, hvem de laver kalenderen til. Noterne vises ikke på den færdige kalender.

Trin 5 Research

Nu skal eleverne undersøge panoramabillederne til de vinkler, de har valgt. I panoramaet er der små hotspots, de skal klikke på. Hvert hotspot rummer en faktatekst (med oplæsning) og en fotoserie. Man skal panorere for at finde alle hotspots. Alle de fotos, eleverne finder og ser på, bliver gemt i deres eget fotobibliotek. Senere får de kun adgang til at bruge de fotos, de selv har set. I hvert hotspot kan de også skrive en note til sig selv.

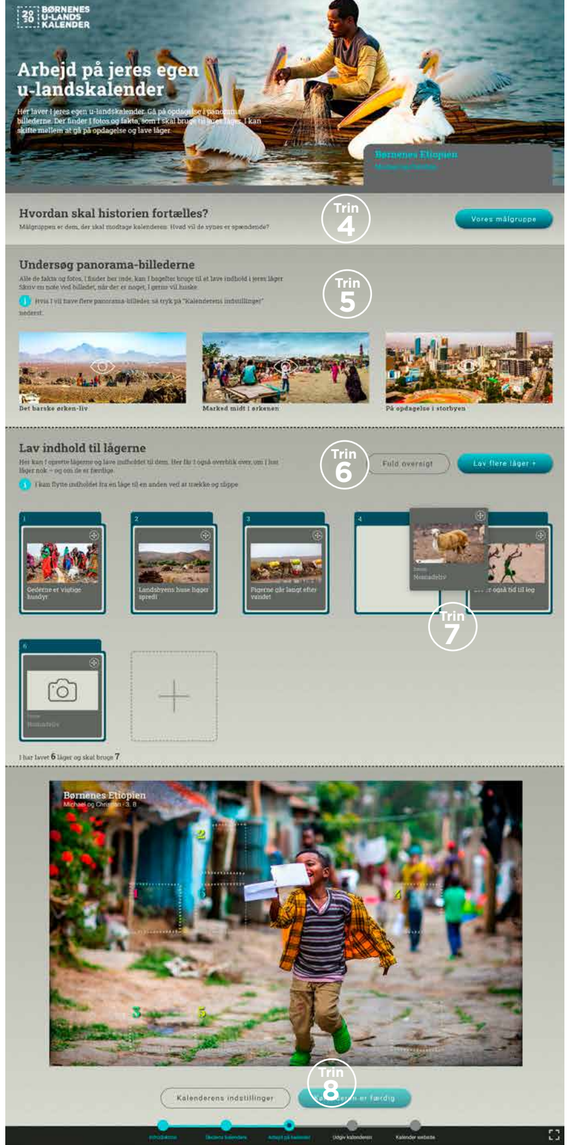

Så enkelt er det: På den store værktøjsside har eleven hele produktionen i ét samlet overblik. Lågens indhold laves i et nemt lille værktøj, der åbner, når man klikker på en låge.

Trin 6 Lav lågernes indhold

Når man skal lave indholdet til sin kalender, kan man oprette en ny låge på tre måder: Klik enten på et tomt lågefelt eller på knappen 'Lav flere låger' – eller bare klik direkte på en låge nede på kalenderen.

Nu kommer der et lille redigeringsværktøj frem. For hver låge skal man først vælge et emne, den skal handle om. Man får en række forslag, men man kan også vælge 'Vi finder selv på noget' og skrive et emne selv. Emnet vises ikke på den færdige kalender.

Nu kan eleverne nemt lave lågens indhold færdigt med det samme, hvis de vil: De klikker på billedfeltet, vælger et foto fra deres fotobibliotek (og her vises også de noter, de evt. har lavet i hvert hotspot), skriver en overskrift og en billedtekst samt til sidst den tekst, der skal stå uden på lågen (f.eks. '1. december', 'februar' eller 'mandag'). Så er lågen klar.

Trin 7 Disponering

Man kan godt nøjes med blot hurtigt at udfylde og færdiggøre lågerne én for én. Men man kan også arbejde lidt mere med disponeringen undervejs.

Værktøjet viser nemlig alle de låger, man har lavet eller er begyndt på. Og man kan ændre rækkefølgen på deres indhold ved at trække rundt på dem.

På den måde kan eleverne overveje forholdet mellem deres målgruppe, deres stof og deres produkt: Hvad skal målgruppen have at vide først?

De kan f.eks. starte med at vælge billeder til alle lågerne, så justere på rækkefølgen, så researche mere og til sidst skrive lågernes indhold.

De kan også godt lave indhold til flere låger, end kalenderen har plads til. Men kun de låger, der har den lille fane foroven med en lågetekst (f.eks. '1. december'), kommer med. Hvis eleverne ikke når at lave indhold til alle lågerne i f.eks. en 24-lågers kalender, kan de nemt ændre kalenderen til f.eks. kun at have 12 låger.

Trin 8 Udgivelse og statistik

Når eleverne trykker på 'Færdig', opfordres de til at tjekke kalenderlågerne en sidste gang. For når de trykker 'Færdig', låses og udgives kalenderen på sin egen webside; og så kan de ikke komme tilbage og rette igen. Nu kan eleverne under 'Skolens kalendere' finde deres egen og få vist, hvor mange der har åbnet deres kalender og hvornår.

Trin 9 Lav en reklame

Til sidst kan eleverne lave en reklame for kalenderen til deres målgruppe: en flot A4-plakat, som de kan printe eller sende som PDF. Der er et lille værktøj til at lave den under 'Lav reklame' inde på den færdige kalender. Her skal de vælge et foto, skrive en overskrift og en lille tekst. De kan godt lave flere reklamer for hver kalender. På reklamen står den unikke web-adressse, der giver modtageren adgang til præcis denne kalender.

Når modtageren går ind på kalenderens web-adresse, kan hun se forsiden, åbne låger og sende den videre.

Sådan laver du en fotohistorie – trin for trin

For at komme godt i gang kan du starte med at lave en fotohistorie sammen med eleverne i klassen på storskærm.

Der er også en kort tutorial-video på hjemmesiden, som er instruktion nok til, at eleverne kan gå ombord i værktøjet på egen hånd – og et opgaveark med flere lærertips.

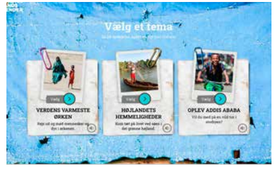

Trin 1 Vælg temaet

Gå ind i værktøjet ved at trykke på 'Fotohistorier' på hjemmesiden eller ved at åbne iPad-app'en. Log ind med UNI-Login. Nu skal I vælge et af de tre hovedtemaer om Etiopien. Temaerne fungerer helt ens, men har selvfølgelig forskelligt indhold.

Så kommer I ind på en temaforside som ovenfor. Her er der en lille tekst (med oplæsning) og en kort film, der introducerer eleverne til temaet.

Trin 2 Vælg et opgaveemne

Nu skal eleverne vælge et opgaveemne til deres fotohistorie. Under temaet 'Højlandets hemmeligheder' er der f.eks. fire opgaveemner.

Valget af emne styrer, hvad fotohistorien handler om – og hvilket panoramabillede, eleverne om lidt bliver sendt på opdagelse i. I de mest krævende emner skal de på opdagelse i to panoramaer. I opgavearket om fotohistorier i Opgavebanken kan du se, hvordan emnerne passer i dit fag.

Når eleverne har valgt deres opgaveemne, bliver deres fotohistorie oprettet; de skal give den en titel, og de skal skrive navn (eller gruppens navn) og klasse ind. Fra nu af bliver alt deres arbejde automatisk gemt.

Trin 3 Undersøg panoramaerne

Nu skal eleverne på opdagelse i panoramabilledet. Det er fyldt med hotspots, man kan trykke på. Hvert hotspot rummer en lille fotoserie og en faktatekst (med oplæsning).

Inde i hvert hotspot kan eleverne skrive en lille note med stikord om, hvad der er vigtigt at huske ved lige disse fotos.

Nogle hotspots gemmer sig 'uden for skærmen', så man skal panorere frem og tilbage for at finde dem. Man panorerer ved at trykke på pilene i billedet eller ved at trække med musen/fingeren fra side til side.

Hver gang man klikker på et hotspot, gemmes de fotos, der ligger i det, i elevernes eget fotobibliotek. Kun disse fotos – som eleverne selv

har fundet og set – kan de til sidst bruge til at lave fotohistorier med. Hvis de har skrevet noter inde i nogle af hotspottene, bliver også de gemt og vist sammen med billederne.

Deres fotobibliotek forbliver gemt, men det er knyttet til den enkelte fotohistorie. Så hvis de senere skal lave flere fotohistorier, skal de bygge et nyt fotobibliotek op til hver af de nye fotohistorier. Også selv om de vælger at lave en ny fotohistorie med samme emne igen.

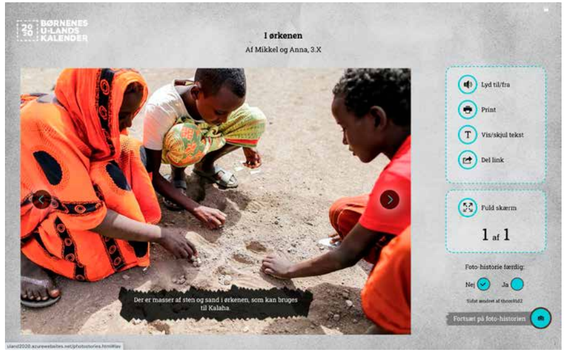

Trin 4 Lav selve fotohistorien

Når eleverne har fundet alle hotspots i panoramaet, skal de klikke på 'Lav foto-historie'.

Nu åbner selve fotohistorie-værktøjet. Her er alle funktioner til at lave fotohistorien samlet i ét skærmbillede. Eleverne skal vælge et foto og skrive en lille tekst til hver af de syv billedpladser. Denne tekst vises også i den færdige fotohistorie.

Når de trykker på 'Vælg billede', kommer deres egen billedsamling frem med de fotos, de selv har fundet og set i panoramaet. Når de klikker på et billede, sættes det ind i deres fotohistorie.

Med 'Vælg lyd' kan de også vælge en lyd, der vil blive afspillet, når man bagefter får vist dette billede i den færdige fotohistorie. Der er et lille bibliotek af lyde at vælge imellem, som vi har optaget i Etiopien.

Arbejdet med at vælge fotos og forfatte tekst er fagligt styret, for der er et guidende spørgsmål til hver af de syv billedpladser i fotohistorien.

Som lærer kan du evt. bagefter skrive voksenskrift i et felt under hvert af billederne i elevernes fotohistorier – men du får kun muligheden, hvis du er logget ind med dit eget UNI-Login som lærer.

Denne voksenskrift kan eleverne kun se, hvis de printer deres fotohistorie ud – den vises ikke, når de viser fotohistorien frem på skærmen for f.eks. klassen.

Trin 5 Vis fotohistorien til de andre

Til sidst skal eleverne klikke på 'Vis foto-historie' og kan gennemse det færdige resultat. Hvis de gerne vil lave rettelser, kan de gå tilbage til værktøjet med 'Fortsæt på foto-historien'.

Når de er helt færdige, kan de se hinandens fotohistorier, vise dem for klassen eller til et forældremøde.

Fotohistorier kan vises frem på to måder: De kan enten vises med elevtekserne synlige og automatisk billedskift. Eller de kan vises med skjult tekst; så skal eleverne selv fremlægge deres historie som et miniforedrag og skal selv skifte fra billede til billede. Hvis man vil, kan man også godt lave et print af fotohistorien med elevteksterne på, som eleverne kan bruge som manuskript.

Eleven/gruppen kan desuden sende et link til deres egne fotohistorier til f.eks. forældrene. Så får forældrene adgang til at se den på deres egen computer/mobil uden UNI-Login. Linket findes inde i afspilleren under 'Vis foto-historie' – 'Del link'. Linket giver kun adgang til netop denne ene fotohistorie.

NB: *For at forhindre, at elever går ind i andres fotohistorier og laver "drille-ændringer", kan man inde i skærmbilledet 'Vis foto-historie' se, hvem der sidst har ændret i denne historie.*

Overblik: Kompetencemål for alle opgaverne

Her kan du se, hvilke kompetencemål fra Fælles Mål du får understøttet i dit fag – og hvilke af opgaverne der i særlig grad understøtter dem.

Ud for hvert kompetencemål står opgavernes numre. Du finder alle opgavearkene i Opgavebanken på hjemmesiden.

Inde i hvert opgaveark finder du desuden en detaljeret oversigt over, hvilke af de vejledende færdigheds- og vidensmål denne opgave særligt understøtter. Plus et forslag til, hvordan du selv kan opstille læringsmål og tegn på læring for hver aktivitet til netop din klasse.

Kompetenceområder	Kompetencemål	Opgaveark
Kristendomskundskab efter 3. klasse		
Kristendom	Eleven kan udtrykke sig om, hvad kristendom er og om centrale begivenheder i kristendommens historie, herunder folkekirkens betydning i Danmark	21, 25
Bibelske fortællinger	Eleven kan udtrykke sig om centrale bibelske fortællinger	15
Dansk efter 2. klasse		
Læsning	Eleven kan læse enkle tekster sikkert og bruge dem i hverdagssammenhænge	3, 21
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer gennem samtale om litteratur og andre æstetiske tekster	2, 4, 5, 19, 26
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med opmærksomhed på sprog og relationer i nære hverdagssituationer	4, 21, 26
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i nære og velkendte situationer	1, 13, 19, 21
Dansk efter 4. klasse		
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	1, 19, 21, 22, 23, 24, 25
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	9, 13, 19, 21, 22, 23, 24, 25
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	2, 3, 5, 14, 22, 23
Kommunikation	Eleven kan følge regler for kommunikation i overskuelige formelle og sociale situationer	20
Dansk efter 6. klasse		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	22, 23, 24
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	21, 22, 24, 25
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	2, 3
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med bevidsthed om sprogets funktion i overskuelige formelle og sociale situationer	22
Natur/teknologi efter 2. klasse		
Kommunikation	Eleven kan beskrive egne undersøgelser og modeller	6, 7, 8
Undersøgelse	Eleven kan udføre enkle undersøgelser på baggrund af egne og andres spørgsmål	6, 7, 8
Modellering	Eleven kan anvende naturtro modeller	6, 7, 8

Kompetenceområder	Kompetencemål	Opgaveark
Natur/teknologi efter 4. klasse		
Kommunikation	Eleven kan beskrive enkle naturfaglige og teknologiske problemstillinger	6, 7, 8, 9
Modellering	Eleven kan anvende modeller med stigende abstraktionsgrad	6, 7, 8, 9
Perspektivering	Eleven kan relatere natur og teknologi til andre kontekster	9, 10, 19, 20, 21
Undersøgelse	Eleven kan gennemføre enkle undersøgelser på baggrund af egne forventninger	6, 7, 8, 9
Matematik efter 3. klasse		
Tal og algebra	Eleven kan udvikle metoder til beregninger med naturlige tal	14
Billedkunst efter 5. klasse		
Billedfremstilling	Eleven kan udtrykke sig i plane, rumlige og digitale billeder	11, 12, 13, 14, 15
Billedanalyse	Eleven kan samtale om egne og andres billeder	11, 12, 15
Billedkommunikation	Eleven kommunikerer gennem billeder	11, 12
Håndværk og design efter 3./4./5./6. klasse		
Håndværk - materialer	Eleven kan forarbejde materialer i forhold til produktets form, funktion og udtryk	16
Design	Eleven kan arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling	16
Idræt efter 2. klasse		
Idrætskultur og relationer	Eleven kan samarbejde om idrætslige aktiviteter og lege	17
Alsidig idrætsudøvelse	Eleven kan deltage aktivt i basale, alsidige bevægelser i leg	5
Idræt efter 5. klasse		
Idrætskultur og relationer	Eleven kan deltage aktivt i idrættens kultur og fællesskab	17
Alsidig idrætsudøvelse	Eleven kan anvende grundlæggende, sammensatte bevægelser i idrætspraksis	5
Madkundskab efter 4./5./6./7. klasse		
Madlavning	Eleven kan anvende madlavningsteknikker og omsætte idéer i madlavningen	18
Måltider og madkultur	Eleven kan fortolke måltider med forståelse for værdier, kultur og levevilkår	18

Verdensmålene for bæredygtig udvikling

I 2015 traf verdens statsledere en historisk beslutning på FN's generalforsamling: De vedtog FN's verdensmål. De 17 verdensmål sætter kursen for en mere bæredygtig udvikling for hele kloden og for alle mennesker på den. Målene vil komme til at påvirke alle lande – og de skal være nået allerede i 2030.

Verdensmålene er en aftale, der både er ambitiøs og forpligtende for alle lande. De udstikker mål for en lang række store forbedringer af livsvilkårene kloden rundt. Det kommer til at kræve en enorm indsats af både stater, private virksomheder og organisationer, men det er faktisk muligt at nå målene inden tidsfristen i 2030, hvis alle lande prioriterer at få dem virkeliggjort.

Bæredygtighed er en vigtig nøgle

Der er mange helt nye ting ved de 17 verdensmål.

Det vigtigste er nok, at de sigter efter at løse nogle af verdens største problemer på to områder samtidig: Både at skabe markante forbedringer for menneskers livsvilkår, særligt for verdens fattige. Og samtidig skabe en mere bæredygtig klode med hensyn til miljø og klima.

Disse to områder hænger nemlig nøje sammen: Det er verdens fattige, der rammes langt hårdest af miljø- og klima-problemer. Samtidig er det umuligt at udrydde fattigdommen uden at skabe vækst, så mange flere kan få et godt job og selv få råd til de mest basale goder. Men hvis denne nye vækst forværrer klodens miljø og klima, går det i ring.

Der er 17 hovedmål og 169 delmål. Bl.a. skal egentlig sult og ekstrem fattigdom udryddes helt – jo, det kan faktisk lade sig gøre – der skal være mindre ulighed, mere retfærdighed, bedre uddannelse og sundhed til alle, flere anstændige jobs og mere bæredygtig økonomisk vækst.

Bygger videre på 2015-målene

Selv om verdensmålene er store og optimistiske, er der god grund til at tro, at de er mulige at opnå. Verden har nemlig gjort det en gang før:

I år 2000 vedtog FN otte mål for verden, som havde deadline i 2015. Det var, første gang alle FN-lande satte sig sådanne store, fælles mål. Og de viste, at det er muligt at skabe resultater på den måde. De fleste 2015-mål blev enten nået – eller der blev skabt markante forbedringer.

Gode eksempler på fremskridtene

- Siden 1990 er fattigdommen i verden faldet næsten 75 %.
- Ni ud af ti børn i udviklingslandene kommer i dag i skole.
- Dobbelt så mange børn overlever nu deres femårs fødselsdag.
- 45 % færre kvinder dør pga. barsel og fødsel.
- To milliarder mennesker har fået bedre adgang til drikkevand.

De nye mål gælder også i Danmark

Til forskel fra 2015-målene, så forpligter de nye verdensmål alle FN's medlemslande. Alle lande har lovet at gøre en indsats. De rige lande skal både selv skabe forbedringer i deres egne lande og støtte de fattige landes indsats.

F.eks. er målet om ulighed og ligestilling både aktuelt i Etiopien og i Danmark; blot med forskelligt udgangspunkt. Det samme gælder flere andre mål, f.eks. dem om miljø og klima.

Fortæl eleverne om verdensmålene!

Alene det, at I får talt om verdensmålene i klassen, er et lille skridt på vejen.

Det er også vigtigt for børn at høre, at de voksne har vedtaget en fælles plan for, hvordan verden bliver et bedre sted. Og at mange stærke kræfter kloden rundt år efter år hjælper med at virkeliggøre den.

Når I arbejder med Danidas undervisningsmateriale til U-landskalenderen 2020, vil I automatisk berøre flere af målene. Det gælder særligt:

- **Mål 4:** Kvalitetsuddannelse.
- **Mål 5:** Ligestilling mellem kønnene.
- **Mål 6:** Rent vand.
- **Mål 13:** Klimaindsats.

I de opgaveark, hvor et eller flere verdensmål særligt er i spil, står det anført.

I elevbogen er der også en kort introduktion til verdensmålene for børn.

Det rummer materialet

Lærervejledning: Fakta og baggrund om Etiopien. Grundig lærervejledning til forløb, værktøjer og opgaver.

Elevbog: Spændende fortælling, 'Ørkenpigen', af Sandra Schwartz plus tre fabler med inspiration fra Etiopien og et lavere lix. Desuden masser af tegninger, fotos og fakta.

Læsestøtte med skærmbøger og lydbøger: Elevbogens fortælling og de tre fabler får du også som lydbøger og som skærmbøger, hvor eleverne både kan læse teksten og få den læst højt side for side. Du finder dem på hjemmesiden under 'Lydbøger' og 'Opdag Etiopien'.

Lærer-univers på hjemmesiden: Opgavebank, billedbank, filmbank og meget andet.

Forløb: Fleksible forløb, der er opbygget i fagmoduler og målrettet flere fag og niveauer fra 1. til 5. klasse.

Masser af varierede opgaver: De er alle lige til at sætte i gang og grundigt beskrevet. Der er opgaver til Dansk, N/T, Billedkunst, Madkundskab og Kristendomskundskab. Der er også sjove aktiviteter og faglig bevægelse.

Lav flotte fotohistorier: Komplet og nemt værktøj til at producere fotohistorier med billeder, tekst og lyd. Alle vigtige tekster undervejs kan eleverne få læst højt. Alt arbejde gemmes automatisk med UNI-Login. Findes også som gratis iPad-app.

Byg selv en interaktiv 'Børnenes Egen U-landskalender': Komplet og nemt værktøj, hvor eleverne producerer deres egne flotte, digitale lågekalendere – som sendes til f.eks. forældrene og familien eller til venskabsklassen. Bag lågerne skal de fortælle om forskellige sider af livet i Etiopien i billeder, overskrifter og små tekster. Kan bruges året rundt.

Børne-univers på hjemmesiden: I "Opdag Etiopien" er der film, infografik, quizzer, faktabøger og billedserier at gå på opdagelse i. Plus digitale aktiviteter fra UNICEF Danmark.

Låge-julekalenderen: På den traditionsrige julekalender i pap vil mange også møde U-landskalenderens temaer.

Udsendelser i tv på DR: DR sender i efteråret 2020 en særlig udgave af Ramasjang Mysteriet, hvor Etiopien spiller en vigtig rolle igennem alle afsnit.

ØRKENPIGEN, LÆRERVEJLEDNING

FORFATTER: Michael Larsen og Christian Vaabensted
FOTO: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen m.fl.
LAYOUT/REPRO: Morten Bak og Anna Olesen

REDAKTION OG PROJEKTLEDELSE:
Publikum Kommunikation, Christian Vaabensted

WEBSITE, WEB-VÆRKTØJER OG IPAD-APP: Udviklet af Pluralis ApS

TRYK: Rosendahls-Schultz Grafisk
Sat med Gotham

Bøgerne kan hentes som PDF: 2020.u-landskalender.dk

Trykte bøger kan bestilles på: 2020.u-landskalender.dk

ISBN:
Trykt lærervejledning: 978-87-93760-34-9
PDF, lærervejledning: 978-87-93760-36-3
Trykt elevbog: 978-87-93760-33-2
PDF, elevbog: 978-87-93760-35-6
Trykt klassesæt: 978-87-93760-32-5

UDGIVET AF UDENRIGSMINISTERIET
Synspunkter, der kommer til udtryk i materialerne, er forfatternes og ikke nødvendigvis sammenfaldende med Udenrigsministeriets.

Find det hele på: 2020.u-landskalender.dk

UDENRIGSMINISTERIET
Danida

I samarbejde med:

DR

unicef
for alle verdens børn